

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Társadalomtudományi Kar
MESTERKÉPZÉS

Közösségi alapítványok Magyarországon

Konzulens:
Kovács Edit Krisztina

Készítette:
Sztripszky Hanna
JQMHUM
közösségi és civil tanulmányok szak

2018. április

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
1 A nonprofit támogatásosztó szervezetek a filantrópia tükrében	7
1.1 A filantrópia és a jótékonyág hagyománya.....	7
1.2 Napjaink domináns adományozói gyakorlata	8
1.3 A filantrópia jelenkori megközelítései és kihívásai.....	9
1.4 Nonprofit támogatásosztó szervezetek Magyarországon.....	10
1.5 Egy speciális támogatásosztó szervezet, a közösségi alapítvány	12
1.5.1 A közösségi alapítvány definíciója.....	12
1.5.2 A közösségi alapítványok nemzetközi története.....	15
2 Községi alapítványok Magyarországon	18
2.1 A magyarországi közösségi alapítványok története	18
2.2 A magyarországi közösségi alapítványok jellemvonásai, vizsgálati fókuszok	22
2.2.1 Magyarországi közösségi alapítványok vizsgálata.....	26
2.2.1.1 A vezető szervének működése és összetétele	26
2.2.1.2 A szervezetek és a nyilvánosság kapcsolata, a transzparencia kérdése	30
2.2.1.3 A szervezetek adománygyűjtő tevékenysége	34
2.2.1.3.1 Adománygyűjtés: Ferencvárosi Községi Alapítvány	36
2.2.1.3.2 Adománygyűjtés: Dunakanyar Szolgálat Községi Alapítvány.....	41
2.2.1.3.3 Adománygyűjtés: Térerő - Községi Alapítvány a Városunkért.....	42
2.2.1.3.4 Adománygyűjtés: Pécsi Községi Alapítvány	44
2.2.1.3.5 Az adománygyűjtés elvi, etikai keretei	45
2.2.1.3.6 Működési költségek biztosítása	46
2.2.1.4 A szervezetek támogatásosztó tevékenysége	47
2.2.1.5 A szervezetek közösségépítő tevékenysége	51
2.2.1.6 Autómia és együttműködés.....	55

2.3	A magyarországi közösségi alapítványok aktuális kihívásai	58
2.3.1	Pénzügyi stabilitás	58
2.3.2	Transzparencia és hitelesség.....	60
2.3.3	Civilelles diskurzus és hiteltelenítés.....	61
2.3.4	A növekedési kényszer dilemmája	62
2.3.5	A kurátorok kapacitása.....	62
	Összegzés.....	64
	Melléletek.....	66
	1. számú melléklet: Interjúkérdések	66
	2. számú melléklet: Interjúalanyok.....	68
	3. számú melléklet: Interjú az Életminőség Alapítványról Gál Sándor kuratóriumi taggal..	69
	4. számú melléklet: A magyarországi közösségi alapítványok alapinformációi	71
	I. Dunakanyar Szolgálat Közösségi Alapítvány	71
	II. Ferencvárosi Közösségi Alapítvány	72
	III. Pécsi Közösségi Alapítvány.....	73
	IV. Térerő – Közösségi Alapítvány a Városunkért	74
	Felhasznált irodalom	75

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom a szakdolgozatom elkészítéséhez nyújtott segítségért konzulensemnek, Kovács Editnek, interjúalanyaimnak, valamint Tóth Bencének és támogató barátaimnak, családomnak.

Köszönöm továbbá a magyarországi civil társadalom minden tagjának, akik bátran kiállnak az általuk fontosnak tartott ügyekért, és nem hagyják magukat megfélemlíteni. Minden tiszteletem az övék!

Bevezetés

A magyarországi nonprofit szektor három fő kihívásának a függetlenség, a pénzügyi stabilitás és a transzparencia kérdését látom. Úgy vélem, hogy e három problémakör erősen összefügg egymással, s annak érdekében, hogy Magyarországon erős civil szektorról beszélhessünk, elengedhetetlen, hogy a civil szervezetek működésében egyszerre érvényesüljön a vállalati és állami szektortól való függetlenség, a(z állami) pályázati rendszer kiszolgáltatottságától mentes pénzügyi stabilitás, és a hitelességet és szektorközi együttműködéseket megalapozó transzparens működés. Úgy látom, hogy a kormány gyűlöletkampánya és a civilekkel szembeni politikai lejárató kampánya által generált jelenlegi Magyarországon uralkodó közhangulat erősen indokoltá teszi, hogy megvizsgáljuk a magyarországi civil szektor azon szereplőit, akik meglátásom szerint megoldási lehetőségeket kínálnak az általam kiemelt problémakörökre.

A közösségi alapítványok, a nonprofit szektor különleges támogatószervezetei, már a rendszerváltás óta részét képezik a magyarországi nonprofit szektor, ezen belül is a közösségfejlesztők diskurzusának, azonban az első magyarországi közösségi alapítványt csak 2011. decemberében jegyezték be, mára négy közösségi alapítvány működik hazánkban. Azt feltételezem, hogy a közösségi alapítványok releváns megoldást kínálnak a függetlenség, a pénzügyi stabilitás és a transzparencia kihívásaival szemben. Ebből következően dolgozatomban azt vizsgálom, hogy a magyarországi közösségi alapítványok mennyiben tekinthetők a szervezettípus hagyományaiból kiindulva valóban közösségi alapítványnak. Vizsgálatomat a magyarországi közösségi alapítványok támogatószervezete által lefektetett kritériumrendszer alapján végzem, az általam felvetett problémakörökre fókuszálva. Kutatásom alapját a témában fellelhető hazai és nemzetközi szakirodalom és a közösségi alapítványok kuratóriumi tagjaival készített interjúim, valamint az alapítványok által rendelkezésemre bocsátott belső dokumentumok és a szervezetek online kommunikációs platformjain közzétett információk képezik.

Dolgozatom első felében a releváns szakirodalom áttekintésével röviden bemutatom a filantrópia történetét, jelenkori megnyilvánulásait és kihívásait. Ezt követően kitérek a nonprofit támogatószervezetek ismertetésére, amelynek egyik speciális fajtája a közösségi alapítvány. Definiálom a közösségi alapítvány szervezettípusát, majd röviden áttekintem a közösségi alapítványok nemzetközi történetét. A dolgozat második felében a közösségi alapítványok hazai történetének ismertetése után megvizsgálom a magyarországi

közösségi alapítványokat a közösségi alapítványokkal szemben lefektetett kritériumrendszer és az általam kijelölt fókuszok alapján. Elemzésemben kitérek a vizsgált támogatásosztó szervezetek hasonlóságaira és különbözőségeire is. Külön fejezetben mutatom be a közösségi alapítványok előtt álló kihívásokat, megvizsgálva, hogy mennyiben nyújtanak tényleges megoldást az általam felvetett problémakörökre.

Vizsgálatomat azért tartom fontosnak, mert tudomásom szerint még nem készült a Magyarországon működő fiatal, de dinamikusan fejlődő közösségi alapítványokat átfogóan elemző tanulmány.

1 A nonprofit támogatásosztó szervezetek a filantrópia tükrében

A dolgozatomban vizsgált közösségi alapítvány, mint modell a filantrópia hagyományába illeszkedik, és a nonprofit támogatásosztó szervezetek közé sorolható, ezért fontosnak tartom a filantrópia hagyományának, valamint a nonprofit támogatásosztó szervezetek áttekintését.

1.1 A filantrópia és a jótékonyság hagyománya

A filantrópia jelentése jótékonykodó emberszeretet, emberbaráti érzés, jótékonykodás (Bakos 1978: 260, szerk.). Kuti Éva és Bartal Anna Mária nyomán állapítja meg Kákai László (2013), hogy a jótékonyság és az önkéntes segítségnyújtás egyidős az emberiség kialakulásával. A csoportban élő emberek alapvető jellemvonása az egymásra utaltság; a csoportérdek, a közösség érdeke, hogy segítsék a gyengéket, rászorulókat és elesetteket. A világvallások vallási parancsai, illetve a társadalmi normák is hangsúlyozzák ezen érdeket (Kuti, Barta idézi: Kákai 2013: 42-43).

A jótékonyság magyar történelmi korokon átívelő vizsgálatát Kuti Éva (1998) *Hívjuk talán nonprofitnak...* című tanulmányából ismerhetjük meg részletesen. Kuti tanulmányában kiemeli, hogy a jótékonyság magyarországi történetének kezdetén a katolikus egyház domináns szerepet töltött be. Később azonban, más európai országoktól eltérően, az állam és az egyház hatalmi versengésének következtében a katolikus egyház mellett a feudális nemesség, a királyok és a szabad királyi városok polgárai olyan világi jótékonyági intézményeket hoztak létre, amelyek függetlenek voltak a katolikus egyháztól (Kuti 1998: 32-33).

A filantrópia eszméjével összefonódó társadalmi felelősségvállalás fogalma mély társadalomtörténeti gyökerekkel rendelkezik. A *nobless oblige* (nemesség kötelez) elve a nemesi származást a tiszteletre méltó, becsületes, elvhű viselkedéssel társította. A hatalmi pozícióban lévő, vagyonnal rendelkező rétegek etikai kötelezettsége a társadalom nem kiváltságos részének felelősségteljes segítése (András - Rajcsányi-Molnár 2014: 6). A filantrópia, az arisztokrácia társadalmi felelősségvállalása azonban értelmezhető jótékonykodásba burkolt cinizmusként is, hiszen a feudális berendezkedés által rögzített alá-fölé rendeltségi viszony a jótékony tevékenység által lényegileg nem változott, hiszen nem szolgálta az uralkodó osztály érdekeit. Ez a negatív értelmezés napjainkban is megfigyelhető a filantrópiával szemben.

1.2 Napjaink domináns adományozói gyakorlata

Napjaink adományozási diskurzusában fontos szerepet tölt be a CSR (Corporate social responsibility) és a közösségi finanszírozás (crowdfunding). Míg a CSR a forprofit szektor, addig a crowdfunding a magánszemélyek 21. századi filantróp megnyilvánulásának tekinthető. A crowdfunding gyakran internetes felületek bevonásával megvalósuló adományozási rendszer, ahol a projektgazda (szervezet vagy magánszemély) az internetfelhasználók számára különböző eszközök (videó, szöveg, figyelemfelkeltő kampány stb.) segítségével gyűjt pénzügyi támogatást megvalósítani kívánt projektjéhez. Ez a közösségi finanszírozással létrehozni kívánt projekt lehet akár egy innovatív találmány, vagy hátrányos helyzetű csoportokat segítő kezdeményezés. A projekttel szimpatizáló felhasználók általuk meghatározott pénzügyi támogatással támogathatják a megvalósításra érdemesnek tartott projektet (Szűts - Jinil 2013: 31-32). Az adományért cserébe a támogató különböző ellenszolgáltatásokat kaphat. Ez az adomány nagyságától függően lehet egy köszönetnyilvánítás az adományozó nevének közzététele mellett, de akár egy belépőjegy a támogató által finanszírozott program záróeseményére, vagy egy tiszteletpéldány a létrehozott termékéből. Magyarországon a civil szervezetek kezdeményezéseit felkaroló meghatározó crowdfunding oldal a NIOK Alapítvány által üzemeltetett www.adjukossze.hu. Magyarországon is egyre népszerűbbek az adományboltok, amelyek egyszerre népszerűsítik az adományozást és hirdetik a fenntarthatóság és a környezettudatos életmód fontosságát.

András István és Rajcsányi-Molnár Mónika (2014: 5) a CSR eszmetörténetét vizsgáló tanulmányukban azt a megállapítást teszik, hogy a társadalmi felelősségvállalás az üzleti élet jelenleg egyik legfontosabb elvárásává vált. A vállalati felelősségvállalás fogalma az 1950-es években terjedt el. Az ellentmondásokkal teli és sokszor képmutatónak bélyegzett gyakorlat lényege, hogy a forprofit szektor képviselői működésük során figyelembe veszik a társadalom számára fontos célokat és értékeket. A profitszerzés során olyan stratégiát követnek, amely vállalati működésük részévé teszi a társadalmi felelősségvállalást. Ez megnyilvánulhat egy vállalat környezettudatos működésében, vagy akár a munkakörülmények színvonalának növelésében is.

Ligeti György (2007), a társadalmi felelősségvállalásról szóló tanulmányában arról értekezik, hogy a NGO-k lehetnek azok a szervezetek, amelyeken keresztül a vállalati szektor eredményesen hozzá tud járulni a társadalmi problémák megoldásához. A NGO szervezeteket

hídként képzele el a forprofit szektor és a támogatni kívánt célcsoport, illetve társadalmi probléma között:

„A civil szervezetek lehetnek azok a multiplikátor intézmények, melyek a leghatékonyabban [eljuttatják] az őket felkereső vagy igénybe vevő cégek természetbeni vagy pénzbeli adományait a célcsoporthoz. Igen ám, csak hogy a magyar civil szervezetek jelentős része a cégvilág mércerendszere szerint nem szalonképes: nem elszámoltatható, eredményeik nehezen vagy leginkább sehogyan sem mérhetők, működésük nem átlátható, ráadásul létezik velük szemben némi idegenkedés is néhány jelentéktelen, de látványos botrány miatt. Hozzá kell tennünk azt is, hogy sajnos a nonprofit szektorban tevékenykedők közül nem kevesen sokkal nagyobb előítélettel és ellenszenvvel viseltetnek a vállalati szférával szemben, mint fordítva.”

(Ligeti 2007: 9).

Ligeti úgy látja, hogy bár a civil szervezetek multiplikátor intézményekként hozzásegíthetnék a cégeket, hogy adományaikkal tényleges, a társadalmi problémákat orvosló megoldásokhoz járuljanak hozzá, mégis a civil szektor megítélése hátráltatja ennek a gyümölcsöző együttműködésnek a megszületését. Ez abból adódik, hogy a civil szervezetek eredményei nehezen mérhetők, működésüket sokszor nem átlátható módon végzik, és a szektor bizonyos szereplőinek botrányai rossz fényt vetnek más civil szervezetekre is. Meglátásom szerint napjainkra azonban a nonprofit szektor átláthatósága sokat javult, számos, főleg támogatás osztással foglalkozó civil szervezet elsődleges célkitűzései közé tartozik a transzparens működés. Úgy vélem a közösségi alapítványi forma tökéletesen alkalmas a vállalati szektor társadalmi felelősségvállalási missziójának és a társadalmi problémák megoldását elősegítő civil aktorok összekötésére, hiszen alapvető célkitűzései közé tartozik a lokális vállalatokkal való együttműködés, szervezeti kultúrájuk alapvető jellemvonása a transzparens működés, a szervezettípus célja pedig a lokális társadalmi problémák észlelése és az alulról építkező megoldás elősegítése.

1.3 A filantrópia jelenkori megközelítései és kihívásai

A WINGS 2018-ban kiadott, a modernkori filantrópia helyzetét vizsgáló Landscape of Philanthropy című jelentésében rávilágít, hogy a filantrópia fogalmának vizsgálata során területenként eltérő jelentéssel és jellemvonásokkal találkozhatunk (Milner 2018: 7). A filantrópia szó megítélése nagyon ellentmondásos, mivel összekapcsolódik a hatalom, az egyenlőtlenség és a kiváltság fogalmával, a korrupció jelenségével. A jelentés hivatkozik Jenny Hodgson meglátására, amely rámutat arra a András és Rajcsányi-Molnár (2014) által is kiemelt ellentmondásra és kettősségre, hogy azok az emberek, akik alapítványokat hoznak létre, és

adományokkal segítik az elesetteket és rászorulókat, gyakran éppen azokhoz az intézményekhez köthető, akik hozzájárulnak a társadalmi egyenlőtlenségekhez és egyéb társadalmi problémákhoz (Milner 2018: 8).

A jelentésben a téma kutatóit Hilary Pearson és Jean-Marc Fontant idézik, akik úgy vélik, napjainkban a filantrópia már nem csak jótékonyt jelent, hanem hogy legyünk befolyással/hatással a következő generációt érintő komplex problémákra (Milner 2018: 7).

A globális társadalomnak számos, területenként olykor eltérő kihívásokkal kell szembenéznie napjainkban, amelyek egyben kihívást jelentenek a filantrópia számára is. Andrew Milner (2018) *The Global Landscape of Philanthropy* című tanulmányában a filantrópia jelenlegi helyzetének összegzése mellett kitér a terület előtt álló (globális) kihívásokra. Milner (2018: 8-9). megállapítása szerint a klímaváltozás, a növekvő egyenlőtlenségek, a globális konfliktusok, a migráció, a munkanélküliség, a technikai forradalom és automatizáció, a radikalizmus és az intolerancia, a megszorítások, a decentralizáció jelentik a legnagyobb kihívásokat a jelen és a jövő generáció, mind a filantrópia számára.

1.4 Nonprofit támogatásosztó szervezetek Magyarországon

Kuti Éva (1998) kutatása alapján megállapítható, hogy az elsődlegesen adományosztó szervezetek többségükben alapítványi formában működnek Magyarországon. 1998-as írásában kijelenti:

„Magyarországon viszonylag ritka a nyugati gyakorlatban általánosnak számító, az alaptőkéje hozadékából élő, „klasszikus” adományosztó alapítvány. Sokkal gyakoribb az alapítótól kapott évenkénti támogatásra, illetve az egyéb adományokra alapozott működés.”

(Kuti 1998: 90).

Ez a megállapítás, mivel magyarországi civil szervezetek jogi szabályozása nem engedélyezi az alaptőke növelését, mint elsődleges célt, napjainkban is helytálló. Kuti tanulmányának megjelenésekor és napjainkban is kijelenthető, hogy a nagy támogatásosztó szervezetek között domináns a szerepe néhány külföldi támogatásból finanszírozott alapítványnak (Kuti 1998: 90).

Sebestény István tanulmányában megállapítja, hogy az alapítványi formában működő szervezetekre jellemzőbb, hogy adományosztó tevékenységet folytatnak, mint az egyesületi formában működőkre, azonban kutatása alapján nem azt jelenti, hogy az alapítványok általánosságban adományosztó szervezetekként definiálhatók:

„Mint az várható volt, mind a pénzügyi, mind a természetbeni támogatások nyújtásában az alapítványok járnak az élen, bár közülük is csak minden harmadik, illetve hatodik volt adományozó. Ez mindenesetre meglehetősen alacsony arány ahhoz, hogy az alapítványokat általában, mint adományozó szervezeteket definiáljuk. Az egyesületeknek csak elenyésző hányada számolt be ilyen tevékenységről, és esetükben jóval sűrűbben fordult elő, hogy saját tagságuk, szűkebb környezetük volt a kedvezményezett.”

(Sebestény 2005: 21).

A KSH (2016) nonprofit szervezetek adományozási jellemzőiről szóló kiadványa szerint a hozzávetőlegesen 65 000 civil szervezet közül minden ötödik szervezet, tehát mintegy 12 000 tekinthető adományozó szervezetnek. A 2013-as évre vonatkozó adatok alapján változatlanul megállapítható, hogy a adományozó szervezetek aránya felülreprezentált, mivel a támogatók 61%-át teszi ki, míg az egyesületek 25%-át. Az adományozó szervezetek többségében oktatásra (27%), szociális ellátásra (16%) és kulturális tevékenységre (10%) szakosodott szervezetek. Az ilyen típusú szervezetek területi jellemzője, hogy jelentős részük (34%) Budapesten tevékenykedik, amely részben abból adódik, hogy a nagyobb, segítségnyújtásra szakosodott alapítványok központja jellemzően a fővárosban található. Földrajzi megkötés a támogatásosztás kapcsán a szervezetek 62%-ánál megfigyelhető, ezek a szervezetek saját környezetükben támogatnak egy konkrét célt, vagy intézményt. A támogatásosztás célcsoportja lehet magánszemély, vagy valamilyen célterület támogatása, illetve a szervezet akár mindkét célcsoportot is segítheti. A magánszemélyek támogatása során leginkább tehetséges diákokat, rászorulókat és hátrányos helyzetű embereket támogatnak. A célterületek között az oktatás támogatása dominál (54%), míg második helyen a kultúra (16%), harmadik helyen pedig egyéb területek támogatása (11%) áll. A KSH kiadványa megkülönbözteti a hivatásszerűen adományozó (szponzor) és a nem kifejezetten, csak esetenként adományozó szervezeteket (adakozó). A szponzor szervezetek az adományozó szervezetek 20%-át, míg az adakozó szervezetek 80%-át teszik ki. A szponzor szervezetek háromnegyede alapítványi, míg 14% egyesületi formában működik. Az alapítványi formában működő szponzor szervezetek az adományok 88%-át osztották ki. A szponzorok 50%-ára jellemző, hogy támogatásaikat helyben, saját környezetükben osztják szét. Többségükre általános, több területet magában foglaló adományozói tevékenység jellemző. Az adakozók az összes adomány 78%-át osztják szét, közöttük is inkább az alapítványi forma (57%) jellemző. Az adakozó szervezeteknél gyakoribb, hogy saját környezetükben adományoznak, támogatásuk tehát helyhez köthető az esetek döntő többségében (72%) (KSH 2016).

Meghatározó támogatószó nonprofit szervezetek Magyarországon a Demokratikus Jogok Fejlesztéséért Alapítvány, az Erőforrás Alapítvány United Way Magyarország, a Kárpátok Alapítvány – Magyarország, az Ökotárs Alapítvány, a Summa Artium Alapítvány és a NESSt Europe Nonprofit Kft. A felsorolt szervezetek tagjai a Magyar Adományozó Fórum szakmai ernyőszervezetnek, amely missziója, hogy *„hazánkban széles körben megismertesse és meghonosítsa a felelős és hatékony közösségi, társadalmi befektetések professzionális módszereit és eszközeit.”* (www.donorsforum.hu/hu/rolunk).

1.5 Egy speciális támogatószó szervezet, a közösségi alapítvány

Dolgozatomban kísérletet teszek a közösségi alapítványok fogalmának hazai kontextusban való értelmezésére a releváns szakirodalom felhasználásának segítségével. Előljáróban fontosnak tartom leszögezni, hogy nincs két egyforma közösségi alapítvány, hiszen a szervezettípus egyik fontos tulajdonsága, hogy alkalmazkodik a helyi sajátosságokhoz, s jellemvonásai közül az válik dominánssá, amely az adott terület fejlődése szempontjából fontosabb (Benedek – Kovács – Scsaurszki 2012: 44).

1.5.1 A közösségi alapítvány definíciója

A közösségi alapítványok speciális támogatószó szervezetek. Suzanne L. Feurt, az amerikai székhelyű Charles Stewart Mott Foundation munkatársa 1997-ben így definiálja a közösségi alapítványokat:

„A közösségi alapítványok olyan független közhasznú szervezetek, amelyeket egy meghatározott földrajzi terület, például egy város vagy egy tartomány, alapvető szükségleteinek kielégítésére és az ottani életminőség javítására hoznak létre.”

(Feurt 1997).

Feurt (1997) a közösségi alapítványok négy funkcióját különbözteti meg:

A *forrás-fakasztó funkció*, azaz az adománygyűjtés a közösség hosszú és rövid távú céljainak elérését szolgálja. A közösségi alapítványok a lokalitás alapján meghatározott közösség érdekeit szem előtt tartva gyűjtenek adományokat, amelyeket aztán felelős módon befektetnek az alaptőke gyarapodásának érdekében. A befektetések kamatbevételeiből a helyi közösségért dolgozó, nem kormányzati szervezeteknek nyújt vissza nem térítendő támogatásokat és kölcsönöket.

A *közvetítő funkció* arra irányul, hogy az alapítvány segíti a filantróp és közösségjobbító célokkal és érdekekkel rendelkező adományozókat. Az adományozó kilétét tágran definiálja:

lehet magánszemély, helyi vállalkozó, nem-kormányzati szervezet, egyéb alapítvány, vagy helyi és nemzetiségi önkormányzat is. Az adományozói cél szolgálhatja általában a közösség érdekeit, egy meghatározott témát, embereket, egy előre meghatározott célcsoportot, vagy specifikus nonprofit szervezetet egyaránt. Nem csak a készpénz értelmezhető adománynak, hanem az értékpapírok, ingatlanok, műalkotások, örökség vagy a folyó jövedelem felajánlása is elfogadható.

A közösségi alapítványok működésének *támogatásnyújtó funkciója* kiterjed projektek támogatására, a problémás területek definiálására, a szolgáltatások és a finanszírozás hiányosságainak elemzésére és a közösség problémáit kezelni kívánó kezdeményezések segítésére. A segítségnyújtás manifesztálódhat technikai segítségként, képzések formájában, a lokális civil szervezetek kapacitásfejlesztéséhez hozzájáruló pénzügyi támogatásban is. Támogatásnyújtó tevékenysége saját működésének és programjainak finanszírozására is kiterjedhet.

Az alapítvány *közösségi vezető funkciójának* betöltése során egyszerre lát el szervezői, katalizátor és közvetítő szerepet. Emellett Feurt (1997) külön hangsúlyozza, hogy a közösségi alapítványok semleges szervezetek. Céljuk a szektorközi kapcsolatok, együttműködések ösztönzése és kialakítása, az országos és nemzetközi szponzorszervezetek összekötése a helyi projekteket megvalósító nemkormányzati szervezetekkel.

Barry Knight (2017) az európai közösségi alapítványokról szóló tanulmányában további jellemzőket körvonalaz. Megállapítja, hogy a közösségi alapítványok vezetőit helyi emberek alkotják, a szervezet helyi pénzadományok gyűjtésére törekszik, kuratóriuma reflektál a helyi közösség sokféleségére, építi az összetartozást és a közösségben való bizalmat, ösztönzi az egyenlőséget, felelősséggel tartozik a helyi emberek felé, új források kiaknázó pénzadomány gyűjtésre törekszik a minden évben megvalósuló támogatásosztó tevékenysége érdekében, emellett közösségfejlesztő tevékenységet is végez (Knight 2017: 17).

Az European Foundation Centre 2016-2022-es stratégiai tervében a filantróp tevékenységet folytató szervezetek kutatása során arra az elhatározásra jutottak, hogy mivel számos, nem alapítványi formában működő, filantróp tevékenységet folytató szervezeti forma működik, ezért az *alapítvány* kifejezés helyett az *intézményesült filantrópia* kifejezést alkalmazzák a közeljövőben. Állításuk szerint nem a pontosan meghatározott szervezeti forma, hanem azon

konkrét tevékenység számít, amely a közösség érdekeinek beteljesüléséhez járul hozzá. Ebből következően a *közösségi alapítvány* terminus helyett a *közösségi filantrópia* terminusának bevezetésére tesznek javaslatot (Knight 2017: 16).

A Cleveland Foundation, a világ első közösségi alapítványa megalapításának 100. évfordulója alkalmából a C.S. Mott Foundation támogatásával létrehozta az Atlas projektet, amely online adatbázisba foglalva vizsgálja a földrajzi vagy közigazgatási területhez kötött filantróp tevékenységet folytató szervezeteket. A Community Foundation Atlas (www.communityfoundationatlas.org) közösségi alapítványokra, illetve közösségi filantrópiára vonatkozó kritériumrendszerében hat jellemzőt határoz meg az Aga Khan Foundation és a C.S. Mott Foundation iránymutatása alapján. Ezek a jellemvonások a következők:

1. Szervezett és strukturált
2. Önmagát irányító
3. Nyitott szerkezetű
4. Civil társadalom részét képező
5. Saját pénzét és erőforrásait használó
6. Befogadó és igazságos társadalmat építő (Knight 2017: 17).

Dolgozatomban a KözösALAPON program munkatársai¹ által írt kiadvány, a Tájéoló a hazai közösségi alapítványokhoz² című alapidokumentum szempontrendszerének felhasználásával vizsgálom a magyarországi közösségi alapítványok szervezeti működését, adománygyűjtő támogatásosztó és közösségépítő tevékenységét, a szervezetek és a nyilvánosság viszonyát, az autonómia kérdéskörét, miközben azonosítom a szervezetek kihívásait. A KözösALAPON, a magyarországi közösségi alapítványok fejlődését hosszú távon támogató országos program kiadványa rögzíti a közösségi alapítványok meghatározó ismérveit. Alapdefiníciójuk jelentős részben egyezik Knight (2017) és Feurt (1997) meghatározásával, azonban megfigyelhetőek hangsúlyeltolódások:

„A közösségi alapítvány egy adott közösség tagjai által hosszú távú, folyamatos működésre létrehozott civil szervezet, amely elkötelezett az adott közösség fejlődésének átfogó támogatása mellett. Munkájának alapja a bizalom, a közösség ismerete, a folyamatos

¹ Bardócz Iván, Benedek Gabriella, Komáromi Mátyás, Kovács Edit és Scsaurszki Tamás

² A kiadvány megtalálható a szakdolgozat mellékletében (Bardócz–Benedek–Komáromi–Kovács–Scsaurszki 2015).

önfejlesztés; céljait mindenekelőtt a helyi adományozási kultúra (filantrópia) fejlesztésével, a helyi identitás erősítésével, a közösségi összetartozás növelésével, és az aktív állampolgárság eszméjének népszerűsítésével éri el. Alaptevékenységei: adománygyűjtés, támogatásosztás és közösségépítés. A közösségi alapítvány alapvetően támogató szervezet: mások elképzeléseinek, ötleteinek a megvalósulását támogatja és nem saját programjait hajtja végre. Törekszik arra, hogy működésében az alábbi ismérvek egyszerre valósuljanak meg.”

(Bardócz at al 2015: 3).

A szerzők definíciójában külön hangsúlyt kap a szervezet közösség iránti hússzú távú elköteleződésének ténye, az önfejlesztés és önismeret fontossága, az aktív állampolgárság eszméjének népszerűsítése irányába tett törekvéseinek fontossága. Ezen jellemzők hangsúlyos megjelenése az alapdefinícióban összefüggésben lehet a magyarországi civil társadalom sajátos állapotával: a részvétel eszménye kevésbé érvényesül, az állampolgárok mérsékelten élnek demokratikus jogaikkal, amelyek tudatos ismerete sem jellemző átfogóan a magyar társadalomra. A civil szervezetekre jellemző, hogy nem képesek hosszú távú, biztos működési feltételeket teremteni, sok az intézményesült, de aktívan nem működő civil szervezet hazánkban. Valamint a szervezeteknek nincs kapacitásuk, vagy nem képezi szervezeti kultúrájuk részét a monitoring, a kritikus önismeret. Emellett a Tájéolóban olvasható meghatározás hangsúlyozza, hogy a közösségi alapítványok elsődlegesen nem saját programjaik megvalósítását, hanem más kezdeményezések támogatását célozzák. A KözösALAPON tehát pontosan körvonalazza a közösségi alapítványok ismérveit, hiszen nem több évtizedes hazai hagyományokkal rendelkező szervezettípus jellemvonásainak összegzésére törekszik, hanem célja, hogy segítse és ösztönözze a közösségi alapítványok elterjedését Magyarországon. A dokumentum tizenkét pontban részletezi definícióját, érintve a közösségi alapítványok általános jellemzőit, célkitűzéseit, tevékenységét, szervezeti felépítését és működését (Bardócz at al 2015: 3-7). A Tájéoló pontos kritériumrendszerét a második fejezetben ismertetem.

1.5.2 A közösségi alapítványok nemzetközi története

A közösségi alapítványok globális mozgalmá az Amerikai Egyesült Államokból indult ki egy ismert Cleveland-i bankár, Fredrick Harris Goff ötlete nyomán. Goff 1914-ben létrehozta az első közösségi alapítványt az Amerikai Egyesült Államokbeli Ohio államban található Cleveland városában. Goff célkitűzése az volt, hogy egy állandó alapot hozzon létre, mely Cleveland javát szolgálja azáltal, hogy a város változó szükségleteire fókuszál. A Cleveland Foundation innovatív, úttörőnek számító ötletével alternatívát nyújtott a terület gazdag polgárai számára,

hogy örökségüket és adományaik ésszerű, flexibilis és hosszú távú célokat szem előtt tartó alapon helyezték el. (Knight 2017: 14-15)

A Goff elképzeléséből kialakuló közösségi alapítványok gondolata azonban túlmutat az egyszerű, pénzközpontú adományozáson. A helyi közösségek helyi forrásokból való támogatása, a helyi filantrópia elköteleződés a helyi ügyek, problémák megoldása iránt, a civil társadalom segítése mellett:

„A helyi filantrópia nem elsősorban pénzszerzés, hanem annak a meggyőződésnek az erősítése az emberekben, hogy van befolyásuk a társadalmi változásokra. Az adomány nemcsak pénzügyi hozzájárulás, hanem annak a kinyilatkoztatása is, hogy az adományozó részt vesz a helyi problémák megoldásában és a helyi civil társadalom építésében.”

(Milosheva–Lewenstein, idézi: Scaurszki 2007a: 130).

A Cleveland Foundation mintájára számos közösségi alapítványt hoztak létre az USA területén. A mára számos kontinensen megtalálható szervezettípus először Kanadában jelent meg az Amerikai Egyesült Államokon kívül, 1921-ben, a Winnipeg Foundation. Az európai kontinensen 1975-ben elsőként az Egyesült Királyságban hoztak létre közösségi alapítványt. (Knight 2017: 15) Az közép-kelet európai régió első közösségi alapítvány az 1994 óta működő, szlovákiai Egészséges Város Közösségi Alapítvány Besztercebánya (Community Foundation Healthy City Banská Bystrica) (Feurt 1997). Németországban 1996 óta működnek közösségi alapítványok. A Szovjetunió felbomlását követően, a '90-es években nemzetközi donorszervezetek és magánalapítványok segítségével számos közösségi alapítványt hoztak létre Kelet-Európa szerte. Afrikában a '90-es évek közepén jelentek meg magánalapítványok a szervezettípus elterjesztését célzó törekvéseikkel, amelynek eredményeképpen 1997-ben megalapult a Kenya Community Development Foundation (Knight 2017: 15). Az első oroszországi közösségi alapítvány a Togliatti Community Foundation hosszas előkészítő munkát követően 1998-ban jött létre. A Community Foundation Atlas adatbázisa alapján (communityfoundationatlas.org) jelenleg 1033 közösségi alapítvány működik Észak-Amerikában, 670 Európában, 62 Ázsiában, 56 Óceániában, 31 Afrikában és 11 Dél-Amerikában. Fontos azonban megjegyezni, hogy az Atlasz adatbázisa nem teljes, hiszen a magyarországi közösségi alapítványok közül csak egy szerepel benne. A WINGS 2010-es, online jelentése részletes, országokra kiterjedő jellemzést nyújt a közösségi alapítványok globális helyzetéről (WINGS 2010).

Jelentős különbségeket figyelhetünk meg az amerikai és a visegrádi országok közösségi alapítványai között. Míg az Amerikai Egyesült Államok közösségi alapítványainak létrehozására

jellemző, hogy a forprofit szektor révén vagyonos emberek generálták a szervezetek létrehozását, addig a kelet-közép európai régióban jellemzően a civil szektor szereplői a modell elterjesztésének kezdeményezői (Scsaurszki 2007a: 134). Ebből adódóan Scsaurszki meglátása szerint számos jelentős eltérést figyelhetünk meg a két kontinens közösségi alapítványaival kapcsolatban. Mivel az amerikai alapítványok erőteljesebb forprofit kapcsolatokkal rendelkeznek, elsődleges célcsoportjuk a potenciális adományozók lesznek. A szervezetek központi tevékenysége ezáltal a támogatásszerzés, és az adományozóknak nyújtandó szolgáltatások erősítése. Ezzel szemben a visegrádi országokban a közösségi alapítványok elsődleges célcsoportja a helyi civil szervezetek és informális állampolgári csoportok, tehát nem az adományozók, hanem a támogatottak. Sőt, a tehetős céges és magánadományok bevonása jelentős kihívást jelent számukra. Tevékenységük fókuszába Scsaurszki tanulmánya alapján a támogatásosztás, a közösség hatékony segítése kerül, így a visegrádi országok közösségi alapítványaira inkább jellemző, hogy ismerik a helyi, segítséget igénylő közösséget. Az amerikai alapítványok ezzel ellentétben nehezebben találják meg azokat a hátrányos helyzetű csoportokat, akiket támogatni tudnak (Scsaurszki 2007a: 134).

2 Közösségi alapítványok Magyarországon

Dolgozatom második fejezetében ismertetem a magyarországi közösségi alapítványok és a KözösALAPON program történetét, majd azt vizsgálom, hogy a KözösALAPON program által lefektetett ismérvek alapján a KözösALAPON programban résztvevő négy, önmagát közösségi alapítványként definiáló szervezet valóban megfelel-e a KözösALAPON definíciójának.

2.1 A magyarországi közösségi alapítványok története

Magyarországon néhány kezdeményezés irányult már a közösségi alapítványok meghonosítására. A következőkben ismertetem a közösségi alapítványok hazai történetét, kitérve azon törekvésekre is, amelyek végül nem zárultak máig érő eredményekkel, mégis hozzájárultak ahhoz, hogy jelenleg több közösségi alapítvány is működik Magyarországon.

A hazai kezdeményezések történetét Scsaurszki Tamás (2007b) tanulmánya alapján összegzem, aki négy magyar kezdeményezést mutat be írásában. Az első törekvés a Civil Egyesületek és Tásaskörök Alapítványhoz és a Közösségfejlesztők Egyesületéhez köthető, akik 1995-től az amerikai C. S. Mott Alapítvány támogatásának segítségével tettek kísérletet a közösségi alapítványok magyarországi népszerűsítésére. Tevékenységük számos publikációt eredményezett a témában, a közösségi alapítványok modelljének hazai viszonyokra való átültetése azonban nem járt sikerrel. Hiányzott a létrehozás és fejlődés számára kedvező jogi környezet és bár érdeklődés mutatkozott a civil szervezetek részéről a forma iránt, a rövid távú sikereket nélkülöző feladat nem ösztönözte őket cselekvésre (Scsaurszki 2007b: 143-144).

Az 1990-es évek eleje óta Magyarországon tevékenykedő, több mint húsz helyi szervezetet magába foglaló United Way 1998-ban stratégiaváltást hajtott végre, amellyel a közösségi filantrópia magyarországi terjesztését segítette elő. Az Erőforrás Alapítvány (United Way Magyarország) új kuratóriumának döntése alapján, a szervezet alapvető küldetéséhez igazodva a helyi támogatásszerzés és a megszerzett támogatások helyi szinten való elosztása vált a szervezet fő tevékenységévé. Az átalakuláshoz az Erőforrás Alapítvány pénzügyi és technikai támogatást is nyújtott. Bár a profilváltás kezdetben sikeresen alakult, nem sikerült fenntartani a kidolgozott központi ösztönzőrendszert, és idővel a szervezetek lelkesedése is alábbhagyott. Végül 2004-ben a kuratórium felhagyott azon igényével, hogy a szervezetek a United Way-modell klasszikus formáját kövessék. A modell elterjesztésének sikertelensége többek között két fontos körülményből adódott. Az United Way magyarországi

megjelenésekor nem tisztázta az általa képviselt modellt, a helyi szervezetek alapítóira bízta, milyen tevékenységeket folytatnak saját közösségük érdekében. Emellett, a környező országoktól eltérően, nem sikerült olyan külföldi és helyi támogatókat találnia, akik hosszú távon finanszírozták volna a szervezetek profilváltását. A közösségi filantrópia fejlesztéséért tett munkájukat egyedül a C. S. Mott Alapítvány támogatta (Scsaurszki 2007b: 145-146).

Az ezredfordulón a Civil Társadalom Fejlődéséért Alapítvány szintén javaslatot tett a közösségi alapítványok meghonosítására. Az adományoztó magánalapítványok szervezettípusát tartották megfelelőnek a nyugati támogatószervezetek szektorfejlesztő munkájának folytatására, mivel képesek függetlenül működni a politikai és társadalmi preferenciáktól, valamint hosszú távon garantált pénzügyi fenntarthatóságuk is. Az alapítvány 2003-ban, az NCA működésével kapcsolatos javaslatukban kitérnek a közösségi alapítványok szervezettípusára is, mint lehetséges szektorfejlesztő szereplőre. Az adományoztó magánalapítvány és a közösségi alapítványok közötti eltérést abban látják, hogy míg előbbi ügyekre összpontosít, addig az utóbbi a közösségre fókuszál. Meglátásuk szerint azonban nem kedvezett a közösségi alapítvány elterjedésének többek között a közösségekben megfigyelhető bizalom- és szolidaritáshiány, a szektorok közötti együttműködésből való kiábrándultság és a szektorba áramló, (és függést kialakító) közpénzek pályázati úton való megszerzésének lehetősége sem. Az alapítvány a modell meghonosítását a közösségi filantrópiát népszerűsítő szemlélete miatt tartotta fontosnak:

„E szemlélet eltér a jelenleg domináns központi és EU-s támogatáson alapuló helyi fejlesztés elveitől. Lényege, hogy a helyi közösség szereplői felelősséget vállalnak azért, hogy saját szükségleteiket, stratégiai prioritásaikat közösen meghatározzák, azok végrehajtására pedig a helyi forrásokat a lehető legjobban kiaknázzák. Így, még abban az esetben is, ha egyébként külső forrásokat is bevonnak, a szükségletmeghatározás és a forrásteremtés is helyből indul, nem a központi prioritásokhoz és előírásokhoz alkalmazkodik. Emellett a folyamat végig egyformán támaszkodik a különböző szereplőkre (önkormányzat, vállalkozások, civilszervezetek, iskolák, egyházi és más intézmények, magánszemélyek stb.), erősítve fontosságukat és a közös célok elérésében vállalt szerepüket. Ezáltal a közösség egyre inkább autonómmá, öntudatosná és önfenntartóvá válik, ami fejlődésére – az ott élő emberekre és a környezetre egyaránt – pozitív hatással lehet.”

(Scsaurszki 2007b: 149).

Az NCA-hoz elküldött javaslataikra azonban nem érkezett pozitív válasz, s így nem kezdődött meg az államtól független adományoztó szervezetek átfogó fejlesztése (Scsaurszki 2007b: 147-149).

Scsaurszki megemlíti az Ökotárs Alapítvány munkáját, akik a 2005-ös Átfogó nonprofit jogi reform koncepcióban (Civiltárs Trust Programiroda 2005) közösségi érdekként definiálják az adományozó magánalapítványok és a közösségi alapítványok létrehozásának támogatását. Ezen szervezettípusok fejlődését azért tartják fontosnak a hazai civil szektor számára, mert hozzájárul az állami és önkormányzati forrásoktól való függetlenség megteremtéséhez, ami azért is fontos, mert bizonyos célok és tevékenységek ezen függetlenség megszerzésével válhatnak hitelessé.

Az Egri Civil Kerekasztal az Életfa Környezetvédő Szövetség segítségével a kétezres évek második felében komoly szervező és népszerűsítő munkát folytatott egy Egerhez köthető közösségi alapítvány létrehozásának érdekében (Benedek – Kovács – Scsaurszki 2009). Így jött létre az egri Életminőségért Alapítvány (www.eletminosegert.hu), amelyet 2009. 11. 19-én jegyeztek be jogerősen az Egri Törvényszéken. Az Életminőség Alapítványt nem vizsgálok dolgozatomban, mert azt az információt kaptam a magyarországi közösségi alapítványokat támogató KözösALAPON programtól, hogy a szervezet nem látja el a közösségi alapítványok három alapfunkcióját. Ezen értesülésemet megerősítette Gál Sándor, az Életminőség Alapítvány kuratóriumi tagja, aki szerint két éve átalakuláson megy keresztül a szervezet, s részben ebből adódóan a klasszikus közösségi alapítványi tevékenysége hiányos.³ Az utóbbi két évben inaktív volt az alapítvány: sem adománygyűjtő, sem támogatásosztó tevékenységet nem folytatott, amely alapján megállapítható, hogy csak részlegesen volt tevékeny a közösségi alapítványok alapterületein.

Az egri alapítvánnyal párhuzamosan a Gyökerek és Szárnyak Civil Fejlesztő Műhely is lépéseket tett egy, a nemzetközi normáknak megfelelő közösségi alapítvány létrehozása felé. A Ferencvárosi Községi Alapítványt (FKA) hároméves előkészítő munkát követően 2011. december 30-án jegyezte be jogerősen a Fővárosi Bíróság (Benedek – Kovács – Scsaurszki 2012: 43). Az FKA létrehozásnak folyamatát és az oda vezető utat tudatosan részletes módon dokumentálták és publikálták a folyamatot kezdeményező civil közösségi szakemberek, Benedek Gabriella, Kovács Edit és Scsaurszki Tamás annak érdekében, hogy a hasonló ambícióval rendelkező, közösségi alapítványt létrehozni kívánó civilek segítségére legyenek.

³ A szervezet képviselője, Gál Sándor emailben válaszolta meg interjúkérdéseimet, személyesen vagy online nem vállalta az interjút. A válaszok megtalálhatóak a dolgozat mellékletében.

A környező országokban jellemzően támogató szervezetek segítették a közösségi alapítványok indulását és kezdeti fejlődését, melyek nagyban hozzájárultak egy dinamikus induláshoz, majd katalizátor szerepet töltek be országos kezdeményezéseikkel, a koncepció megértését segítő kampányaikkal. 2013-ban, a FKA létrehozásának tapasztalatai nyomán, szem előtt tartva a visegrádi országok közösségi alapítványok létrehozásával kapcsolatos példáját, a Gyökerek és Szárnyak Műhely a kibővített csapatával létrehozta a KözösALAPON programot a magyarországi közösségi alapítvány mozgalom támogatására (Kovács 2017: 25). Ezt kezdetben a Civitalis Egyesület fogadta be, mintegy inkubátort adva a kezdeményezés köré. A program megvalósításának érdekében hazai és nemzetközi pályázatokon indultak el, így a KözösAlapon országos munkáját a Norvég Civil Alap, a Charles Steward Mott Alapítvány, az Akadémia a Lengyelországi Filantrópia Fejlesztéséért, a Miller Family Trust és magánadományozók is támogatták (Kovács 2017: 28). A növekedés és a fokozott érdeklődés szükségessé tette, hogy a program elhagyja az inkubátort és önálló szervezeti keretek között kezdjen el működni. Ez a szükség hozta létre a Gyökerek és Szárnyak Alapítványt, mely 2015. óta jogi keret is ad a közösségi alapítványok országos támogató programjának. A KözösAlapon 2014. december 1-én pályázatot írt ki magánszemélyek csoportjai részére, akik közösségi alapítvány szervezésébe fognának. A pályázat kiírói által megfogalmazott ajánlat alapján a pályázók feladata az volt, hogy egy legalább három fős, magánszemélyekből álló csoportot hozzanak létre, amely másfél éven belül, az általuk meghatározott területen közösségi alapítvány létrehozásán munkálkodik. A szakmai támogatás mellett a KözösALAPON program pénzügyi támogatást is ígért azon csoportoknak, akik kiválasztásra kerültek és vállalták, hogy 2016. december 31-ig olyan közösségi alapítványt jegyeztetnek be, amely összhangban áll a Tájéoló iránymutatásával, valamint összegyűjtenek 2 millió forint adományt legalább 15 különböző helyi adományozótól, valamint rendelkeznek adománygyűjtési tervvel és támogatásosztási politikával. Ezek elérése érdekében a KözösALAPON program szakmai és pénzügyi támogatást nyújt a pályázóknak, ami szakmai konzultációs lehetőségek (kollektíven és csoportra szabottan) mellett a helyben gyűjtött 2 millió forint adomány kiegészítését is jelentette másik 2 millió forinttal. A 2015. február 20-ai határidőig több minden mellett a sok felkészítő és népszerűsítő konzultáció hatására 28 pályázat érkezett be az alapítványhoz, amelyből 2015. áprilisában 7 szervezőcsoport kapott lehetőséget a KözösALAPON program szakmai segítségével közösségi alapítvány létrehozására (Kovács 2017: 29). A 7 szervezőcsoportból végül 2016. december 31-ig 3 szervezőcsoport hozott létre közösségi alapítványt, így létrejött a Pécsi

Közösségi Alapítvány (PKA), a Dunakanyar Szolgálat Közösségi Alapítvány (DSZKA) és a miskolci Térerő - Közösségi Alapítvány a Városunkért (Térerő) (Kovács 2017:30).

A szervezőcsoportok munkáját folyamatosan támogatta a KözösALAPON program az alapítvánnyá válás időszakában. Szervezőmunkájukat anyagi forrásokkal, ötletekkel és egy ún. kísérő személyében humánerőforrással is támogatta a program. A kísérő folyamatosan kapcsolatot tartott a szervezőcsoportokkal, és tanácsokkal látta el őket. A támogatás által lehetőséget kaptak arra, hogy egy külföldi tanulmányút keretében megismerkedjenek egy régóta a régióban működő közösségi alapítvánnyal. Mindemellett szakmai műhelyeket, skype-beszélgetéseket szervezett a KözösALAPON program azokban a témákban, melyeket fontosnak tartott ahhoz, hogy a szervezőcsoportokból közösségi alapítványok váljanak. A megbeszélések témáját képezte többek között a közösségi alapítvány jogi keretei és átlátható működése, adománygyűjtés elvei és technikái, támogatásosztás fogós kérdései és a csapatépítés is (Kovács 2017).

2.2 A magyarországi közösségi alapítványok jellemvonásai, vizsgálati fókuszok

A KözösALAPON program Tájéoló kiadványban a szerzők összegyűjtötték a közösségi alapítványok legfontosabb ismérveit, amelyek a szervezőmunka és az alapítás időszakában fontosak lehetnek a közösségi alapítvány létrehozását tervező informális csoportok számára (Bardócz et al 2015). A dokumentum tizenkét pontban tesz megállapításokat és javaslatokat a közösségi alapítványokkal kapcsolatban.

A közösségi alapítványokról általánosan elmondható a Tájéoló alapján, hogy magánemberek által létrehozott, alapítványi formában működő civil szervezetek, amelyek a hatályos törvények és jogszabályok betartása mellett, autonóm szervezatként működnek. A Magyarországon hatályos törvények alapján az alapítványi forma illeszkedik leginkább a szervezet céljaihoz és tevékenységéhez, valamint ez a szervezeti forma lehetővé teszi a demokratikus döntéshozatalt, amelyet szintén fontos alapértéke a szervezettípusnak. Az iránymutatás szerint a törvényes működés és az autonóm, politikai pártoktól, gazdasági- és civil szervezetektől, önkormányzatoktól, magánszemélyektől való függetlenség egyaránt hozzájárul a szervezet hitelességének megteremtéséhez. A törvénytelen működés veszélyezteti a hosszú távú működést és megakadályozza a közösség és a szervezet közötti bizalom kiépülését, míg a hatalmi érdekek és partikuláris nézetek által befolyásolt szervezet

nem tudja valóban képviselni, segíteni az általa megszólítani kívánt teljes közösséget (Bardócz at al 2015: 3).

A Tájélotó iránymutatása szerint a közösségi alapítványok célja, hogy egy pontosan meghatározott területen aktív (élő, dolgozó, lakó) emberek által alkotott közösség életminőségén javítson, segítse az aktív helyi közösség kialakulását, járuljon hozzá a helyi ügyek, társadalmi problémák és egyenlőtlenségek megoldásához, enyhítéséhez. A Tájélotó alapján meghatározott cél a szerzők szerint általános, sok szervezetről megállapítható célnak tűnik. Ennek oka, hogy a célmeghatározás történelmi hagyományba illeszkedik, de ezzel összefüggésben a szerzők kiemelik, hogy ez az általánosnak mondható célmeghatározás lehetővé teszi a szervezet kuratóriuma számára, hogy a saját preferenciájuk alapján alakítsák ki az alapítványokra leginkább jellemző értékeket, specifikus jellemvonásokat, hangsúlyosabb tevékenységeket és elérni kívánt célokat (Bardócz at al 2015: 4).

A közösségi alapítványoknak három alaptevékenysége az adománygyűjtés, a támogatásosztás és a közösségépítés. Az alaptevékenységhez kapcsolódó tevékenységeknek le kell fednie a közösség számára aktuálisan fontos ügyeket, ennek érdekében pedig tevékenységének kiterjedt és a közösség minden tagja számára elérhetőnek kell lennie. Széleskörű és átfogó tevékenységei keretén belül válik képessé a közösségi alapítvány, hogy az adott közösség ügyeivel komplexen és alaposan foglalkozzon, miközben érzékeny a közösség szempontjából releváns ügyek, igények változására. A közösségi alapítványoknak törekedniük kell azon csoportok megszólítására is, akik nehezen elérhetőek, aktivizálhatóak (Bardócz at al 2015: 4).

A közösségi alapítványok adománygyűjtő tevékenységük során az előre meghatározott lokalitáshoz köthető magánszemélyektől és vállalkozásoktól gyűjt adományokat. A helyi forrásokon keresztül nem csak pénzadományokat mozgósít a felkarolt ügyek és szervezetek számára, hanem hozzájárul ahhoz, hogy a megszólított adományozók érzékenyen álljanak a helyi ügyekhez. Ennek érdekében a szervezetnek törekednie kell a közösségről megszerzett tudás átadására, ami hozzájárul ahhoz, hogy a helyi emberek közötti friss kapcsolatok épüljenek ki. A Tájélotó iránymutatása szerint tehát az adományozó és a szervezet között szorosabb kapcsolat szükséges. A szervezetnek tájékoztatnia kell az adományozót a közösség szükségleteiről, miközben személyes, bizalomra építő kapcsolat kialakítását kell céloznia, valamint figyelembe kell vennie az adományozó elképzeléseit, és népszerűsítienie kell az adományozót és az adományt egyaránt. Ezáltal a szervezet képessé válik olyan erőforrások

aktivizálására, amely korábban nem járultak hozzá a helyi közösség fejlődéséhez. Az új erőforrások mobilizálása azért is fontos, hogy a közösségi alapítvány ne a helyi civil szervezetek versenytársa, hanem segítője és partnere lehessen. Ennek érdekében új célcsoportok megszólítása a cél, a területen addig nem alkalmazott adománygyűjtő módszerek alkalmazásával. Mindezen elképzelések alapja azonban, hogy az adománygyűjtési tevékenységet ki kell terjesztenie a közösségi alapítvány alaptőkéjének gyarapítására is. Jelentős alaptőke nélkül ugyanis nem megvalósítható az alapítvány által célzott magas szakmai színvonalú, hosszú távú, folyamatos és autonóm működés (Bardócz at al 2015: 5).

A támogatásosztás során a szervezetnek a közösség számára aktuálisan fontos ügyekre kell fókuszálnia. A támogatásosztó tevékenység által támogatottak köre szélesen meghatározott: magánszemélyek, lakossági csoportok, civil szervezetek, állami/önkormányzati fenntartású, közösséget szolgáló intézmények is lehetnek a támogatásosztás kedvezményezettjei. Ez a sokszínűség azért fontos, mivel ezáltal garantálható, hogy az alapítvány valóban lefedi a közösség számára aktuálisan fontos szerteágazó területeket, ezáltal átfogóan szolgálva a közösséget (Bardócz at al 2015: 6).

A közösségépítő tevékenység ki kell, hogy terjedjen az adománygyűjtő és támogatásosztó tevékenységre is, hiszen a szervezet feladata ezen tevékenységek közben is egy összekötő, híd szerep a közösség tagjai között. Ezen túlmenően is arra kell törekednie a közösségi alapítványoknak, hogy segítse, ösztönözze, erősítse a helyi emberek közötti kapcsolatokat, törekedve a nehezen elérhető, aktivizálható csoportok bevonására (Bardócz at al 2015: 6).

A közösségi alapítvány vezető szerve a kuratórium, amelynek a Tájéoló iránymutatása alapján tükröznie kell a közösség összetételét, sokszínűségét. Az eltérő életkorú, társadalmi helyzetű, nemű, foglalkozású és lakóhelyű kuratóriumi összetétel hozzájárul ahhoz, hogy az adott közösségben megjelenő, eltérő szempontok előkerüljenek a döntéshozatal során. A kuratórium tagjai önkéntes munkában végzik feladatukat, törekedve arra, hogy az alapítvány működése átlátható, etikus és demokratikus legyen. A kuratórium működésével éppen annak a közösségi aktivitásnak és összefogásnak a megvalósíthatóságát demonstrálja a közösségben, amelynek megvalósítását célozza az egész közösségre kiterjesztve. Ideális esetben a kuratórium működése hozzájárul a szervezet hitelességéhez, miközben a kurátorok képezik a közösségi alapítvány elsődleges, legfontosabb erőforrását is (Bardócz at al 2015: 6).

A Tájélot szerzői külön hangsúlyozzák, hogy a pénzügyi támogatások mellett a szervezetnek törekednie kell a helyi, nem-pénzügyi erőforrások kiaknázására, ezen belül az önkéntes munkára és a pro bono szolgáltatásokra. Ez a törekvés lehetővé teszi, hogy azok is hozzájáruljanak a közösség építéséhez, akik pénzügyi hozzájárulással nem tudják segíteni az alapítvány munkáját, illetve jelentősen hozzájárulhat a működési költségek csökkentéséhez is, mint ahogy a kuratórium önkéntes munkavégzéséből adódóan a kezdetektől hozzájárul ehhez (Bardócz at al 2015: 7).

A közösségi alapítványoknak törekedniük kell arra, hogy folyamatosan informálják a közösséget működésének minden szegmenséről. A teljes és hatékony tájékoztatás érdekében minden lehetséges csatornát igénybe kell vennie a szervezeteknek, online és offline fórumokat egyaránt. A Tájélot szerzői arra ösztönzik a szervezeteket, hogy az információmegosztáson túl teremtsenek lehetőséget a közösség tagjai között konstruktív párbeszéd kialakulására, illetve próbálják aktivizálni a közösség tagjait. Minden elengedhetetlen annak érdekében, hogy a szervezet valóban transzparensszen működjön és bizalmi viszonyt tudjon kiépíteni a közösség tagjaival (Bardócz at al 2015: 7).

A Tájélot záró irányelve szerint annak érdekében, hogy a szervezet új tapasztalatokat, ötleteket ismerhessen meg, amely elősegítheti az alapítvány önefejlesztését és kapcsolatépítését, javasolt, hogy legyen nyitott más, külföldi és haza közösségi alapítványok munkájának megismerésére is (Bardócz at al 2015: 7).

A fentiekben ismerttettem azt a tizenkét aspektust, amely kapcsán a Tájélot iránymutatást nyújt a közösségi alapítvány létrehozásán gondolkodó informális csoportoknak. A Tájélotban lefektetett ismérvekből és javaslatokból kiindulva hét, átfogó kérdést fogalmaztam meg az általam vizsgált közösségi alapítványok kuratóriumi tagjai felé, amelyek kijelölték a közösségi alapítványok tulajdonságai közül azokat, amelyeket kutatásom fókuszaként jelöltem meg. Kérdéseimet a magyarországi közösségi alapítványok képviselőivel készített interjúim⁴ és a szervezetek által rendelkezésemre bocsájtott dokumentumok alapján, valamint a szervezetek online kommunikációs felületein fellelhető információk alapján válaszoltam meg. Kutatásom fő kérdései a közösségi alapítványok (1) vezető szervének működésére és összetételére, (2) a szervezet és a nyilvánosság kapcsolatára, a hazai közösségi alapítványok (3) adománygyűjtő,

⁴ Az interjúalanyaimmal kapcsolatos információk és az interjúkérdések megtalálhatók a dolgozat mellékletében.

(4) támogatóosztó és (5) közösségépítő tevékenységére, (6) a három szektor közötti együttműködésre és a függetlenség megőrzésére, valamint (7) a szervezetek előtt álló kihívásokra kérdeztek rá. A következőkben ezen kérdések mentén vizsgálom a hazai közösségi alapítványokat.

2.2.1 Magyarországi közösségi alapítványok vizsgálata

Fontosnak tartom kiemelni, hogy dolgozatomban nem célja a közösségi alapítványok magyarországi történetének, a szervezetek kialakulásának és fejlődésének pontos rekonstrukciója. Arra törekszem, hogy a civil szektor szempontjából releváns dilemmákkal (átláthatóság, függetlenség, pénzügyi stabilitás) összefüggő kérdéskörök mentén, a közösségi alapítványok fő jellemvonásainak vizsgálatán keresztül választ találjak arra a kérdésre, hogy a közösségi alapítványok mennyiben tudnak hozzájárulni lokális szinten a hazai civil szektor fejlődéséhez és megerősödéséhez. A magyarországi közösségi alapítványok történeti vizsgálatát is releváns és hasznos kutatásnak tartom, amely azonban túlmutat jelen dolgozat keretein, s egy későbbi kutatás tárgyát képezheti.

2.2.1.1 A vezető szervének működése és összetétele

A közösségi alapítványok szervezeti működéséhez kapcsolódó egyedi sajátosságának tartom a szervezet vezető szervének sokszínű összetételét, amely arra hivatott, hogy képviselje az alapítvány által meghatározott működési terület lakosságát, a területhez köthető embereket, ugyanakkor előrevetíti, demonstrálja azt az ideális közösségi együttműködést és aktivitást, amelynek elérése az alapítvány egyik célkitűzése is egyben. Fontosnak tartom megvizsgálni, hogy az alapelveként lefektetett demokratikus döntéshozatal valóban megvalósul-e a szervezet működésében, hiszen amennyiben a Tájéolóban lefektetett alapelvvel ellentétes működési elvek mentén működik a szervezet, kérdésessé válik, hogy hogyan tudja közvetíteni a közösségi alapítványok azon értékeit, amelyek a demokratikus társadalmi működéshez köthetők. Emellett fontosnak tartom megvizsgálni, hogy annak a ténye, hogy a kuratórium tagjai önkéntesen látják el kurátori feladataikat, miként befolyásolják a szervezet működését, illetve hogyan hat a működésre a kuratórium vegyes összetétele.

Az általam vizsgált négy közösségi alapítvány, a Dunakanyar Szolgálat Közösségi Alapítvány (DSZKA), a Ferencvárosi Közösségi Alapítvány (FKA), a Pécsi Közösségi Alapítvány (PKA) és a miskolci Térerő - Közösségi Alapítvány a Városunkért (Térerő) mind alapítványi formában működnek, így a szervezet vezető szerve a kuratórium.

Lényeges eltérés a szervezetek működését illetően, hogy míg az FKA, a PKA és a Térerő deklaráltan demokratikusan működik, és interjúalanyaim elmondása szerint konszenzusos döntéshozatalra törekszenek, értékesnek tartják a vitákat, a felmerülő kérdések megvitatását, azok több nézőpontú vizsgálatát, addig a DSZKA nem hisz a demokratikus működésben. A DSZKA alapítója, Csepregi Tamás szerint a demokratikus döntéshozatal csak hátráltatja a hatékony működést (DSZKA interjú). A DSZKA működésének két kulcsfigurája Csepregi Tamás alapító és Iglói Nagy Tibor, a kuratórium elnöke. A legfőbb döntéshozó és a megvalósítani kívánt tervek gazdája Csepregi, aki ötleteit általában megvitatja Iglói Nagy Tiborral, de alapvetően az ő szava a mérvadó, bizonyos döntések meghozatalába nem is vonja be a kuratórium elnökét (DSZKA interjú). Csepregi nem tagja a kuratóriumnak, a DSZKA három tagú kuratóriumának másik két tagja az adminisztrációban segíti a szervezet működését. A kuratóriumi sokszínűség meglátásom szerint nem érvényesül a szervezetben, mivel a szervezet nem működik demokratikusan, tagok szoros kapcsolatban állnak egymással. Csepregi hozza a döntéseket, és nem is tervezik kibővíteni a kuratóriumot, mert nem hisznek abban, hogy az eltérő vélemények építőleg hatnának egymásra. Csepregi saját ötleteit szeretné megvalósítani, és nem másokkal közösen gondolkodni (DSZKA interjú). Mivel Csepregi vállalkozó, Iglói Nagy pedig újságíró, jó kapcsolati tőkével rendelkeznek, ugyanakkor kérdéses, hogy ez a belterjesnek mondható kuratórium mennyiben alkalmas arra, hogy képviselje a DSZKA által lefedett területen lakó, dolgozó közösséget.⁵ Ahogyan az is vitatható, hogy szervezeti kultúránk mennyiben szolgálja a közösségi alapítványok alapvető értékeinek demonstrálását.

Az FKA kuratóriuma és működése erősen eltér a DSZKA működésétől. Létrehozása tulajdonképpen egy akciókutatás (volt), így a szervezet létrehozását kezdeményező csapat tudatosan törekedett arra, hogy sokszínű, heterogén kuratóriumot hozzanak létre, amely valóban reprezentálja Ferencváros közösségét (Benedek – Kovács – Scsaurszki 2012: 24; Velencei interjú). Velencei Ágnes, a FKA tiszteletbeli kurátora, aki tagja volt a 2010 őszén megalakult Ferencvárosi Közösségi Alapítványt Szervező Csoportnak, és 6 évig volt az

⁵ A DSZKA tevékenységét a Dunakanyar, mint jól körülhatárolható földrajzi egység jobb parti településein végzi: Szentendre, Leányfalu, Tahitótfalu, Kisoroszi, Visegrád, Pócsmegyer, Budakalász, Pomáz, Szigetmonostor, Pilisszentkereszt, Csobánka, Pilisszentlászló, Dunabogdány.

alapítvány kurátora, úgy gondolja, hogy az FKA nagyon fontos jellegzetessége a kuratórium összetétele (Velencei interjú). Elmondása szerint azáltal, hogy különböző területeken dolgoznak, eltérő módon gondolkodnak, így az érvek és ellenérvek, különböző nézőpontok találkozásával fontos párbeszéd, viták színtere az alapítvány (Velencei interjú). Jordán Péter, a FKA kuratóriumának elnöke úgy véli, ennek a sokszínűségnek nincs kiemelkedő jelentősége, ugyanakkor azt a megállapítást tette, hogy az, hogy a kuratórium tagjai különböző területen járatosak, eltérő ismeretségi körrel rendelkeznek, előnyt jelent a szervezet számára, hiszen eltérő feladatkörökben tudják kamatoztatni tudásukat (Jordán interjú). Peták Péter, a PKA kuratóriumának elnöke szintén úgy véli, hogy az eltérő ismerési körök és kapcsolati tőke nagyban hozzájárul a pécsi szervezet működéséhez, ugyanakkor abból adódóan, hogy köztisztviselőként álló, elfoglalt, kiterjedt a kuratórium tagjainak tevékenységi köre, az következik, hogy időszakosan, változó intenzitással tudnak részt venni a szervezet működésében, ebből a szempontból tehát gátolva az alapítvány aktív, szervezett működését (Peták interjú). Csepregi, a DSZKA alapítójának véleménye tehát részben találkozik Peták Péter meglátásával, hiszen Peták tapasztalata, hogy a kuratórium sokszínűsége lassíthatja a döntéshozatalt, ugyanakkor Csepregitől eltérően mégsem tartja negatívnak, hogy ilyen összetételben működnek, hiszen az az emberi erőforrás, kapcsolati tőke, amellyel a kurátorok rendelkeznek, a PKA működésének záloga. A Térerő tíz, a FKA és a PKA nyolc fős kuratóriummal rendelkezik, így a demokratikus, konszenzusra törekvő döntéshozatal miatt több időre van szüksége a tagoknak egy-egy döntés meghozatalához, azonban ez a DSZKA-tól elérően számukra fontos érték, alapvetés.

Kuratori feladatát az általam vizsgált négy közösségi alapítványban minden kurátor önkéntesen látja el. Barna Erika, a FKA kurátora és igazgatója úgy látja, a kurátorok önkéntes elköteleződése felelősségteljes döntés, amely a kurátorok erős kötődését bizonyítja az alapítvány céljai és a szervezet által képviselt közösség iránt (Barna interjú). Barna és Velencei is úgy látják, hogy a FKA kuratóriuma az évek során nagyon összeszokott, és fontos volt, hogy vérfrissítés történjen, új tagok lépjenek be a kuratóriumba. 2017 decemberében részben ezért mondott le kuratori tisztségéről többek között Velencei, és két új taggal bővült a kuratórium, akik a forprofit szférában dolgoznak. (Velencei interjú, Barna interjú). Barna elmondása szerint míg előzőleg inkább a civil tapasztalattal rendelkező tagok domináltak az alapítványban, addig a jelenlegi kuratóriumban többségbe kerültek a forprofit tapasztalattal

rendelkező kurátorok, amely meglátása szerint előnyére válik a FKA-nak (Barna interjú). Ezalapján megállapítható, hogy fontos a kuratóriumok sokszínűsége, azonban sok éves közös munka során összeszokott kuratórium működését segíti, amennyiben új tagok új szempontokat, tudást, érdeklődési köröket és lendületet visznek a szervezet munkájába.

A Térerő kurátoraival készített interjúmból kiderült, hogy a szervezet kuratóriuma jelentős változásokon ment keresztül a KözösALAPON program felhívására való jelentkezés óta. A kezdetben hat, civil területen aktív szervező közül, akik közösségi alapítvány létrehozására tettek kísérletet Miskolcon, végül csak két kurátor maradt tagja a szervezetnek: Képes Norbert Péter, a kuratórium elnöke és Kiss Krisztina, kuratóriumi tag, a Térerő alapítói jogokkal megbízott személye (Térerő interjú). Kiss elmondása szerint a szervezők nem tudtak jól együtt működni, ami valószínűleg éppen abból adódott, hogy azonos szektorban dolgoznak, így energiáik, gondolataik kioltották egymást (Térerő interjú). A jelenlegi kuratórium összetétele homogén, a kuratórium tagjai között van lelkész, fejlesztő pedagógus, jogász, szociális munkás, vállalkozó és mediációs szakember is, amelyből sokat profitál az alapítvány (Térerő interjú).

Arra a problémára, hogy a kuratóriumi tagok kapacitáshiánya miatt bizonyos feladatköröket nem tudnak ellátni, az általam vizsgált közösségi alapítványok részben eltérő megoldást találtak. Általánosan igaz, hogy a magyarországi közösségi alapítványok arra törekszenek, hogy csak olyan vállalásaik legyenek, amelyeknek valóban eleget tudnak tenni. Fontos, hogy ne váljon kényszerré a kurátori munka. A DSZKA az alapító vállalkozásának infrastruktúráját és erőforrásait használja, amely gesztussal Csepregi elmondása szerint ő válik az alapítvány legjelentősebb adományozójává (DSZKA interjú). A FKA annak érdekében, hogy célkitűzéseinek, alapelveinek megfelelően tudjon működni, ellátva kiterjedt tevékenységét, négy fizetett alkalmazottal dolgozik együtt, összesen heti 87 órában (Barna interjú). A PKA 2017. októbere óta foglalkoztat egy részmunkaidős munkatársat, Parag Csilla alapítványi igazgatót, aki közgazdász szemléletével, kapcsolataival is hozzájárul a szervezet működéséhez (Parag interjú, Peták interjú). A Térerő nem foglalkoztat fizetett munkatársat, és bár folyamatosan együttműködnek egy szervezetfejlesztővel és egy kommunikációs szakemberrel, az általuk nyújtott segítség pro bono szolgáltatás, önkéntes hozzájárulás, illetve a kuratórium rendelkezik egy aktívabb maggal, akik havi rendszerességgel megtartott kuratóriumi ülések között kisebb projektmegbeszéléseket tart (Térerő interjú). A Térerő arra

törekszik, hogy minél többen vegyenek részt a kuratórium munkájában, hogy minél inkább képviselni tudják a Miskolciakat.

A szervezetek tagjaival készített interjúk alapján tehát megállapítható, hogy a DSZKA kivételével a magyarországi közösségi alapítványok demokratikusan, konszenzusos döntéshozatalra törekcsenek. Kuratóriumuk tagjai változó korú, foglalkozású, társadalmi státuszú emberek, akiknek erős a kötődésük ahhoz a specifikus területhez, ahol az alapítvány működik. A DSZKA esetében azonban erősen vitatható, hogy szervezeti kultúrájuk, illetve a kuratórium összetétele megfelel-e a közösségi alapítványok Tájéolóban lefektetett ismérveinek, a KözösALAPON program nemzetközi hagyományokra támaszkodó iránymutatásának.

2.2.1.2 A szervezetek és a nyilvánosság kapcsolata, a transzparencia kérdése

A közösségi alapítványokkal kapcsolatban az egyik kulcsfontosságú terület a szervezetek nyilvánossággal való kapcsolata. A civil szervezetek negatív megítélése, a szektor hitelességét nehezítő kormányzati kommunikáció és a szektort övező korrupciós botrányok kiemelkedően fontossá teszik, hogy megvizsgáljuk, milyen a szervezetek kapcsolata a nyilvánossággal. Annak érdekében, hogy egy közösségi alapítvány hitelessé váljon, és az is maradjon, tehát célkitűzéseinek megfelelő munkát tudjon folytatni, transzparens módon kell működnie, kommunikálnia kell értékeit, tevékenységét, terveit, informálnia kell mind a lokalitáshoz köthető helyi nyilvánosságot, mind jelenlegi és potenciális adományozóit. Ebből adódóan szükségesnek tartom megvizsgálni, hogy ez az adott közösségi alapítványok működésében milyen módon jelenik meg, milyen törekvéseket tesznek a jogi kötelezettségeiken túl a transzparens működés érdekében.

Vizsgálatom tárgyát képező négy szervezet mindegyike rendelkezik honlappal és YouTube csatornával, a DSZKA kivételével a szervezetek Facebook oldalt is működtetnek. Ezen online felületek mindegyike alkalmas arra, hogy segítse a szervezet átlátható működését, a folyamatos kommunikációt és információmegosztást. A DSZKA részéről tudatos döntés, hogy nem gondoznak saját Facebook oldalt, mert úgy vélik, hogy ez egyedül a kurátorok pozitív színben való feltüntetésére, önmaguk népszerűsítését szolgálhatja, erre azonban ők nem törekcsenek (DSZKA interjú). A DSZKA honlapja viszonylag átlátható, lehetőséget nyújt az interakcióra, és bár megtalálhatóak rajta a szervezet által támogatott programok, a pénzügyi támogatás mértékéről, vagy a szervezet éves bevételeiről és kiadásairól, a gyűjtött adományok

mértékéről nem szolgál információval. A hosszabb ideje működő, így sokkal szerteágazóbb tevékenységet végző FKA honlapján minden érdemi információ megtalálható, beleértve az egyes adománygyűjtő akciók leírásai, a gyűjtött összegek, a támogatott projektek és azok leírásai, céges támogatókkal kapcsolatos információk. Az eseményekhez részletes beszámolók is kapcsolódnak, a honlapról az alapító okirat és a közhasznúsági jelentés is elérhető. Ugyanakkor az FKA honlapján csak minimális interakcióra (levél küldés) van lehetőség és a sok információ miatt szerkezete labirintushoz hasonlít. A Térerő és a PKA jelenleg új honlapon dolgoznak. Az újítás révén lehetővé teszik, hogy támogatóik közvetlenül a honlapon keresztül tudjanak adományozni a szervezetnek.

A PKA jelenlegi honlapja informatív, letölthető róla a szervezet alapító okirata is, és tájékoztatást kapunk az eddig támogatott projektekről, a szervezet történetéről, a szervezet támogatóiról, kuratóriumi tagjairól és céljairól is, az alapítvánnyal kapcsolatos aktualitásokról. Azonban a felületen nincs lehetőség interakcióra, és az éves pénzügyi mérleget sem publikálták az oldalon. Peták Péterrel készített interjúmból kiderült, hogy bár a szervezet számára fontos a transzparens működés, és a kuratórium gondolkozott már azon, hogy a pénzügyi eredményeket hogyan lenne érdemes publikálni, az új honlap készítése során mégsem merült fel ez a témakör, így ebből a szempontból nem fog változni a honlap tartalma.

A Térerő honlapja egy blog felületen működik, ebből adódóan lehetőség van az interakcióra, a tartalmakat tovább lehet osztani más online felületekre. Azonban a szöveges tartalom nem jelentős, több helyen hiányos, egyedül az eddig támogatott projektekről olvashatunk bővebben, illetve pár kisfilmet nézhetünk meg a szervezetről. Pénzügyi információ nem található a felületen. A Térerő kurátoraival készített interjúmból megtudtam, hogy a jelenlegi honlapot igazából nem tekintik információs felületnek a kurátorok, az új honlap azonban sokkal több információval szolgál majd az érdeklődők számára.

A Facebook az FKA, a PKA és a Térerő számára fontos kommunikációs felület, bár kezdetben nem használták tudatosan, azonban a kurátorok számára is nyilvánvaló, hogy a posztok aktivitást generálnak, s amennyiben energiát fektetnek az oldal kezelésébe, az sok elérést és új kedvelőket eredményez, így hozzájárulva az alapítványok ismertségéhez (PKA, Térerő interjú). E három alapítvány tehát nem azért használja a Facebook felületét, hogy ezzel a kurátorok, mint magánszemélyek népszerűsítsék magukat, hanem hogy ismertebbé tegyék alapítványukat, amely mind a potenciális támogatókat, mind a potenciális adományozókat,

önkéntesek elérése szempontjából kulcsfontosságú felület. Azonban mindhárom alapítványra elmondható, hogy nem használja ki eléggé a Facebook interakciós lehetőségeit, nem jelentkeztek még olyan kampánnyal, amely célzottan a Facebook követőik véleményének megismerésére irányult volna. A Térerő, a már említett kommunikációs szakember segítségével tervezi, hogy tudatosítja a közösségi média jelenlétét (Térerő interjú).

A DSZKA, bár a kuratórium elnöke újságíró, mégsem használja ki a sajtó nyújtotta lehetőségeket, meglátásom szerint nem szeretnék, ha az alapítvány túlzottan előtérbe kerülne, amely úgy vélem, ellenmondásban áll az alapítvány adománygyűjtő és támogató tevékenységével is. A sajtómegjelenéseikről, konferenciameghívásaikról úgy beszélnek, mintha nem tudatos munka eredménye lenne (DSZKA interjú).

Az FKA, a PKA és a Térerő számára fontos mind a helyi nyilvánosságban, mind az országos sajtóban való megjelenés. A FKA minden ferencvárosi médiával keresi az együttműködést, a ferencvárosi tévével kifejezetten szoros az együttműködésük, tudósítanak a FKA-nal kapcsolatos ügyekről, eseményekről. Ugyanakkor mind az FKA esetében, mind a PKA esetében megjelent annak a problémája, hogy az utóbbi években a sajtó függetlensége erősen megkérdőjeleződött, politikai érdekcsoportok befolyás alatt áll. Ez azt eredményezi, hogy a kormány civil szervezetekkel szembeni negatív hangvételű megnyilvánulásai, kampánya, a témával kapcsolatos állásfoglalásai és gyűlöletkeltése miatt az általam vizsgált szervezetek kevés eséllyel kerülnek be a széles olvasottsággal rendelkező helyi sajtóorgánumba, illetve nem is feltétlenül szeretnének bekerülni ezekbe, mivel az abban megjelenő propaganda cikkek tartalmával nem szeretnének azonosulni. Ez a dilemma leginkább a PKA munkáját nehezíti, mivel a kuratórium tagjai több, a politika keresztjébe került civil szervezettel kapcsolatban állnak, s bár régebben írtak kezdeményezéseikről, ez mára nem igazán jellemző, illetve bizonyos orgánumba bekerülni egyenlőt jelentene egy politikai állásfoglalással, amely megnehezítené a szervezet független működését (Peták interjú).

A Térerő esetében Bodnár Erika és Kiss Krisztina kurátorok úgy látják, hogy a szervezet nevét, logóját már sokan ismerik a városban, jelenlegi feladatuk tehát az, hogy közérthetően kommunikálják tevékenységüket és céljaikat, tartalommal töltsék meg a szervezet nevét. A Közös Térben konferencia, amelyet minden éve elején meg szeretnének rendezni a továbbiakban is, részben pont a transzparenciát, a nyilvánossággal való kapcsolattartást szolgálja. A konferencia keretében összegzik előző éves munkájukat, és megosztják

közösségükkel a következő év terveit. Képes Norbert Péter elmondása szerint tervezik egy kiadvány évenkénti megjelentetését is, amely az előző év pénzügyi áttekintését, a támogatott projektek megvalósulásáról szóló beszámolókat is tartalmazná, azonban ez időt és pénzt igényel, s a fiatal szervezet még nem tart olyan fejlettségi szinten, hogy ezt megvalósítsák (Térerő interjú). Fontosnak tartják, hogy a támogatott projektek is folyamatosan tájékoztassák a nyilvánosságot tevékenységükről, így a következő pályázattal időszakban ez már szerződésbe foglalt prioritás lesz.

A szervezetek közül az FKA kommunikál a legtudatosabban közösségének tagjaival. Ehhez nagyban hozzájárul, hogy a szervezet kurátora és igazgatója, Barna Erika rádióriporter, kommunikációs szakember és blogger. Az FKA sokéves tapasztalattal és több fizetett munkatárssal is rendelkezik, több sikert tudhat maga mögött, amely megkönnyíti a szervezet kommunikációját. Ugyanakkor Barna Erika elmondása szerint sok téren tudnának még fejlődni, főleg a kisadományozók megszólítása terén. Ennek érdekében tesz is lépéseket a szervezet (Barna interjú). A mindenki számára elérhető információkon túl hírlevelekben tájékoztatják adományozóikat, és a támogatott projektekkel való kapcsolattartásnak is előre lefektetett szabályai vannak.

A Térerő az egyetlen a magyarországi közösségi alapítványok közül, amely szerepel a Közösségi Alapítványok Atlaszában, illetve a részükről látszik, hogy tudatos brandépítést folytatnak. Míg az FKA és a PKA kurátorai is beszámoltak arról, hogy problémát jelent, hogy szervezetükről azt gondolják sokan, hogy önkormányzati szervezet. Ez a probléma a Térerő esetében, vélhetően a névválasztás okán nem merült fel interjúm során. (A DSZKA esetében földrajzilag és nem közigazgatásilag meghatározott területről beszélhetünk.)

A PKA, a Térerő és az FKA is tart olyan találkozót, amelynek elsődleges célja nem az adománygyűjtés, hanem a közösség tagjaival való eszmecsere, kapcsolatépítés, közös gondolkodás. Alapítványukkal kapcsolatos ügyeiket kapacitásukhoz mérten próbálják kommunikálni és keresik azokat a kommunikációs csatornákat, amelyeken keresztül párbeszédet tudnak kezdeményezni az általuk szolgálni kívánt lokalitás közösségeivel. Bár kezdetben kevésbé tudatosan kommunikáltak, jelenleg mindhárom szervezet törekszik arra, hogy következetesen, profin kommunikálják értékeiket, céljaikat és tevékenységüket. Tudatában vannak annak, hogy a közösség tagjaival a folyamatos kommunikáció segítségével tudnak kialakítani olyan bizalmi kapcsolatot, amely elengedhetetlen a szervezetek működése

érdekében, s amely képes ellensúlyozni a kormány civilelles tevékenységét. Jordán Péter, az FKA kuratóriumának elnöke úgy véli, hogy a nyilvánosság informálása, a párbeszéd lehetőségének megteremtése kulcsfontosságú az adománygyűjtés, különös tekintettel a működési költségek megteremtése szempontjából. A DSZKA esetében a szervezet tagjai inkább már meglévő kapcsolati tőkéjükre, ismeretségi körükre támaszkodnak, nem ösztönzik új emberek aktivizálását, csak az általuk támogatott projekteken, eseményeken keresztül. A DSZKA hozzáállásával ellentétben a PKA, a Térerő és az FKA kifejezetten törekszik az új, nehezen megszólítható rétegek aktivizálása, saját ismeretségi körükön kívüli közösségek, magánszemélyek, cégek megismerésére és közösségi alapítványuk céljainak közvetítésére a széles nyilvánosság felé. Meglátásom szerint mind a négy alapítványnak törekedhetne jobban az online felületek interaktívabb használatára, illetve a szervezetekkel kapcsolatos információk szemléletes, közérthető, pénzügyi információkat is tartalmazó megosztására, hiszen saját megállapításuk szerint is megtérül az ebbe befektetett idő és energia. Ennek a transzparenciára épülő szemléletnek a kialakítása főleg a három, 2016-ban bejegyzett alapítvány számára van jelentősége, hiszen fontos, hogy a kezdetektől olyan szervezeti kultúrát építsenek, amely deklarált céljaikkal azonos. Segítségükre lehet a Közösségi Alapítványok Atlaszának felépítése, a nagyobb, magyarországi adománygyűjtő és támogatásosztó nonprofit szervezetek átlátható kommunikációja.

2.2.1.3 A szervezetek adománygyűjtő tevékenysége

A magyarországi közösségi alapítványok adománygyűjtő tevékenysége kapcsán fontosnak tartom megvizsgálni, hogy milyen módszereket alkalmaznak az egyes szervezetek, s ezek mennyire működőképesek az adott területen. Az adománygyűjtés kapcsán meg kell vizsgálni, hogy rendelkeznek-e a szervezetek olyan szabályrendszerrel, amely meghatározza, hogy kitől és milyen jellegű adományokat fogadnak el. Ezt azért tartom kulcskérdésnek, mert feltételezem, hogy a céges adományozók tevékenysége etikai szempontból megkérdőjelezhető, vagy egyenesen ellentmondásban áll az egyes szervezetek által lefektetett alapelvekkel. Emellett kérdéses, hogy a szervezet működési költségeit képes-e finanszírozni az adományozók támogatásaiból, vagy más forrásokból biztosítják működésüket. Úgy gondolom, hogy a szervezet ismertsége és legitimitása összefüggésben van a finanszírozás kérdésével.

Az FKA kuratóriumi elnöke, Jordán Péter szerint Magyarországon nem alakult ki az adományozás kultúrája:

„Úgy gondolom, hogy Magyarországon szégyellni való dolog kérni, nincs meg az önfeleltetés adás és elfogadás kultúrája. Meg kell tanulnunk az adni, és a kapni fogalom örömét. Olyan nehezen kérünk, pedig ennek nem így kellene lennie. Amikor kérünk, akkor két dolog történhet. Vagy elnézést kérve, esetleg valamire hivatkozva nem adnak, vagy pedig örömmel, kötelességérzetből fakadóan adnak. Nem az utcán szólítjuk meg, nem telefonon hívjuk fel támogatóinkat, mint teszik azt a nagy adománygyűjtők, hanem személyesen keressük fel őket. Nagyon fontosnak tartom a személyes kapcsolatot, annak folyamatos ápolását. Nagy probléma, hogy lejáratódott az alapítvány, mint olyan. Amikor 2009-2010 körül elkezdtük munkánkat és létrehoztuk az alapítványunkat nagyon rossz csengése volt ennek a szónak. A sajtóban rengeteg hír jelent meg arról, hogy egyes alapítványok a támogatásból befolyó összeget nem éppen a célkitűzésüknek megfelelő célra fordították Ennek eredményeként sokan, amikor meghallották, hogy alapítványnak gyűjtünk, bizony nehezen nyíltak meg. [...] Amúgy pedig szerintem jelenleg nagyon hiányzik egy erős középosztály, az amelyikről olvasmányélményeinkben és szüleink elmesélése alapján tudjuk, hogy létezett a 10-es, 20-as, 30-as években, amely a mecenatúrát is biztosította és fontos szegmense egy társadalomnak. Az adományozás kultúráján kellene széles körben, szemléletben változtatni.”

(Jordán Interjú).

Jordán úgy látja, hogy az adományozói kultúra hiánya és az alapítványi forma negatív megítélése a nyilvánosságban nagyban nehezíti a FKA működését, támogatásgyűjtő tevékenységét. Meglátása szerint, és ezt a Térerő és a PKA általam kérdezett kurátorai is megerősítették, a kurátoroknak még sokat kell tanulniuk az adománykérés technikáját.

A magyarországi közösségi alapítványok változatos módszereket alkalmaznak a támogatásgyűjtés terén. Adománygyűjtő tevékenységük során közvetlen és közvetett módon is gyűjtenek adományokat az adott hely civil kezdeményezései számára. Potenciális adományozók közé tartoznak az adott területen élő, dolgozó, ahhoz valamilyen módon kötődő magánszemélyek, valamint a területen működő, vagy a területhez valamilyen módon kapcsolódó forprofit vállalkozások, cégek is. Közvetlen adománygyűjtési tevékenységük sokszor adománygyűjtő kampányokhoz köthető. Közvetett támogatásgyűjtő tevékenységük vizsgálata során változatos módszerekkel találkozhatunk: jellemzően előre meghatározott célok, területek mentén gyűjtenek támogatásokat.

A magyarországi közösségi alapítványok kurátorai jellemző módon adományozók is egyben, amely jelenti a kurátori feladatok önkéntes elvégzését, rendszeres, vagy egyszeri anyagi támogatást és természetbeni adományokat is, mint például, hogy a DSZKA esetében az alapító

az alapítvány rendelkezésére bocsájtja saját céges irodáját és annak infrastruktúráját, ezzel jelentősen csökkentve a szervezet működési költségeit.

Szintén általánosan megállapítható, hogy a szervezetek tagjai nagyban támaszkodnak ismerőseik, barátaik adományaira. Az ilyen jellegű adományok esetében nem a közösségi alapítvány, hanem az adományt kérő személy hitelessége, az alapítványtól független tevékenysége jelent garanciát arra vonatkozóan, hogy az adomány jó helyre kerül majd. Az ilyen jellegű, személyes kapcsolati tőkére alapozott adományok mértéke mindegyik általam megvizsgált közösségi alapítvány működésében meghatározó.

A magyarországi közösségi alapítványok adománygyűjtő kampányaikon keresztül arra törekszenek, hogy fejlesszék az adományozói kultúrát és népszerűsítsék a helyi közösségi kezdeményezéseket, derül ki a szervezetek alapító okiratából.

2.2.1.3.1 Adománygyűjtés: Ferencvárosi Közösségi Alapítvány

Az FKA kezdetben, egy helyi szükségletfelmérés alapján alapokat hozott létre, amelynek koncepciója szerint elkülönítve gyűjtött adományokat. Az alapokba összegyűjtött pénz akkor kerülhetett kiosztásra, ha elérte az 1 millió forintot. Az Alapokban gyűjtött pénz 75%-át a tervek szerint pályázatás segítségével osztották (volna) szét a kerület civil kezdeményezései között, 25%-át pedig megtartotta (volna) az alapítvány. A fennmaradó 25%-ból 20%-ot az Alap működtetésére, 5%-ot pedig az alaptőke emelése érdekében nem osztottak szét. A szükségfelmérés nyomán létrehozott alapok a következők voltak:

A *Ferencvárosi Gyermekalap*, amely a kerületben élő hátrányos helyzetű családok, gyerekek életminőségének javítását tűzte ki célként, segítve a gyerekek egészséges fejlődését és előítéletmentes együttélését, törekedve arra, hogy hozzájáruljanak a helyi identitás kialakításához. Az Alapból két alkalommal osztott támogatást a szervezet, 2014. tavaszán és 2015. őszén. A pályázatás keretében első alkalommal 683 000 forinttal, második alkalommal 1 millió forinttal támogatta a ferencvárosi kezdeményezéseket (FKA honlap). A támogatott projektekről részletes információk található az FKA honlapján.

A *Ferencvárosi Közterekért Alap*, amelynek célja többek között, hogy segítse, hogy a hozzávetőlegesen 60 000 lakost számláló kerület lakói magukénak érezzék a köztereket, és erősítsék helyi identitásukat. Az Alap egy alkalommal írt ki pályázatot, 2015. februárjában,

amelyen öt projekt nyert támogatást. Ezek közül végül négy projekt valósult meg. A támogatott projektekről részletes információk találhatóak az FKA honlapján.

A *József Attila-lakótelep Alap* célja többek között az volt, hogy segítsen megőrizni a József Attila-lakótelepen élők kötődését a területhez, ösztönözze az elszigetelődött lakók aktivizálását, életminőségük javítását. Az Alapba nem gyűlt össze elegendő pénz, így pályáztatásra sem került sor.

A *Belső-Ferencváros Alap* szintén az emberi kapcsolatok és a kötődés kialakításának segítségét célozta, azonban külön figyelmet fektetett a kerülethez kötődő, de nem a kerületben lakó emberekre is. A kerületben működő vállalkozások, civil szervezetek együttműködésének segítségét, közösségi terek fejlesztését segítő projekteket kívánta pénzügyi támogatásban részesíteni. Az Alapba nem gyűlt össze elegendő pénz, így pályáztatásra sem került sor.

Az előzőektől eltérő alap az *ÍRISZ Családi Kör Alap*, amely intézményi háttérrel biztosított a Ferencvárosban régóta aktívan működő közösségi kezdeményezésnek. Emellett pedig szerettek volna olyan önálló alapokat is létrehozni, amelyek célzottan egy elkötelezett kerületi adományozó elképzeléseit valósították meg. Ilyen Alap a Zwack Izabella által létrehozott *Zwack Péter Emlékalap* is, amely a kerület hátrányos helyzetű gyermekeinek tehetséggondozására irányul.

Barna Erika, az FKA igazgatója és kurátora elmondta, nem sikerült a szervezet tagjainak elegendő energiát fektetniük abba, hogy a potenciális adományozók célzottan az Alapokon keresztül adományozzanak, így a lefektetett szabályrendszer csak hátráltatta a támogatásosztást (Barna interjú). Ezért 2017. nyarán úgy döntöttek, hogy megszüntetik az alapokat, és egy Központi Alapot hoznak létre, mely lehetővé teszi az állandó támogatásosztást, akár pályázati keretek nélkül is. Ezt a döntést még nem kommunikálták a nyilvánosság felé, Barna elmondása szerint erre akkor kerül majd sor, ha sikerül elegendő pénzt összegyűjteniük a támogatásosztáshoz.

A közvetett adományozás lehetőségét megteremtő Alapokhoz kapcsolódóan az FKA támogatásgyűjtő esteket is szervezett, amelyek a kerületben működő cégeknek kínálnak bemutatkozási lehetőséget, és az esemény során egy előre meghatározott alap támogatására nyílt lehetőség.

Az alapítvány legsikeresebb adománygyűjtő megmozdulásai az adománygyűjtő események, amelyek azon túl, hogy alkalmasak adománygyűjtésre, közösségépítő hatásuk is hangsúlyos.

Az FKA 2011 és 2015 között öt alkalommal rendezte meg a *Ferencvárosi Apu a Kapuba Kupa* focikupát, amely egyszerre szolgált a kerület iskoláit képviselő focicsapatok támogatására, és a Ferencvárosi Gyermekalapba is gyűjtöttek támogatást az eseményen keresztül:

„A nyertes csapat egy évre megnyeri a FAKK-vándorkupát és több tízezer forintot nyerhet az iskolájának a Ferencvárosi Községi Alapítvány Gyerekalapjából, amelyet a sportélet fejlesztésére, szabadidős programokra fordíthat a diákközösség. A legjobb szurkolótábor, a gólkirály és természetesen a legjobb apu-a-kapuban is különdíjat kap.”

(FKA honlap).

A *SütiFlotta*, Velencei Ágnes kezdeményezése hidat képez a kerületben élők, és a kerületben működő cégek között. A *SütiFlotta* tagjai süteményeket sütnek a kerületi cégek dolgozói számára, és az általuk felkínált adományokból, az FKA Alapjain keresztül közösségi kezdeményezéseket támogathatnak (Velencei interjú). Az *Igyon egy szódát Ferencvárosért!* kezdeményezés a kerület vendéglátóhelyein keresztüli támogatás lehetőségét teremtette meg.

Az FKA két legsikeresebb, közvetlen adományozást inspiráló adománygyűjtő kampánya és eseménye az *Élő Adás* és a *Swimathon*.

Az *Élő Adás* egy brit adománygyűjtő módszer, amelyet a The Funding Network szervezetnél ismert meg az FKA, eredeti elnevezése Donor Circle. Egy zártkörű esemény, amelyen előre ismertetett projekteket támogatnak a résztvevők, minimum tízezer forinttal, illetve természetbeni támogatásra, pro bono felajánlásokra is lehetőség van. Az esemény keretében a támogatható szervezetek bemutatják projektjeiket, és a résztvevők eldönthetik, melyik projektnek szavaznak bizalmat. 2015 és 2017 között minden évben megrendezésre került az *Élő Adás*. Az adománygyűjtő eseményen három projektet lehetett támogatni. 2015-ben összesen 1 760 000 forint támogatásban adományoztak, 2016-ban 2 443 000 forint gyűlt össze, 2017-ben pedig 3 134 000 forint gyűlt össze az eseményen.

A KözösALAPON program 2017-ben *Élő Adást* szervezett a magyarországi közösségi alapítványok támogatására. Az adományozói esten a DSZKA nem kívánt részt venni. A Térerő, az FKA és a PKA saját projektjeik megvalósítására gyűjthettek pénzt. Az eseményen közel ötven adományozó hozzávetőlegesen 3 millió forintot adományozott a három kezdeményezésre.

A *Swimathon* egy négyhetes közösségi követes adománygyűjtő kampány, amelynek keretében az FKA felhívására jelentkező, ferencvárosi kötődéssel rendelkező projektek, kezdeményezések közül kiválasztott 7 jó civil ügyért úsznak a projektek „nagykövetei”. A módszer, bár hasonlít a korábban definiált *crowdfunding*-ra, nem egyezik vele. A követes adománygyűjtés, a *peer to peer fundraising* során egy jótékony cél érdekében önkéntesek egyéni vállalásokat tesznek, amely kapcsolódhat sport teljesítményhez, de más típusú vállalat is lehetséges. (www.jougyekert.hu) A projektekért úszó „nagykövetek” a záró eseményt megelőző időszakban saját kapcsolati tőkéjüket felhasználva pénzadományokat gyűjtenek az általuk képviselt projekteknek. Előre meghatározzák a gyűjteni kívánt összeget, amely összegyűlése esetén előre vállalt kritériumok szerint (hosszok száma, idő, úszásnem, úszófelszerelés stb.) úsznak a projektek népszerűsítése érdekében. A pénzt egy erre a célra létrehozott online platformon keresztül gyűjtik. A Kőér utcában megrendezésre kerülő eseményt először 2016-ban rendezte meg az alapítvány, a 2018-as esemény a 4. magyarországi *Swimathon* esemény lesz. Az esemény megvalósítását önkéntesek, magánadományozók és céges adományozók pénzügyi és természetbeni támogatással egyaránt segítik. A kampány 2017-ben elnyerte a Civil Díj legjobb adománygyűjtő akciójának járó díjat. Barna Erika elmondása szerint a 2018-as esemény kapcsán szeretnék elérni, hogy a céges adományozók ne csak a megvalósítás költségeihez járuljanak hozzá, hanem kiemelt támogatókként a *Swimathon* esemény kapcsán adományukkal segítsék az FKA működési költségeihez is, hiszen a kampány már túlmutat önmagán, rangos, presztízs értékű eseménnyé, önálló értékévé nőtte ki magát. Barna elmondása szerint ezzel szintet lép az alapítvány, amely jelentős rizikóval jár, és akár az adományozók elvesztését is eredményezheti. Azonban, amennyiben nem lépik meg, a szervezet nem lesz képes a fejlődésre, nem alakulhat ki valódi partneri kapcsolat a cégek és az alapítvány között (Barna interjú, *Swimathon* honlap).

Annak érdekében, hogy minél jobban megismerjék a kerületben működő cégeket, a Budapesti Corvinus Egyetemmel együttműködve kutatásba kezdtek, amelyen a kerület nagyvállalatainak adományozási szokásait vizsgálja (Barna interjú). Emellett annak a definiálása is egyre lazul, hogy mi számít ferencvárosi forprofit cégnek.

Az FKA számára fontos, hogy támogatói ne csupán pénzzel járuljanak hozzá a szervezet munkájához, hanem váljanak a közösség részévé, vegyenek részt az eseményeken, osszák meg

véleményüket a kuratórium tagjaival. Ennek segítésére Excel alapú támogatói adatbázist hoztak létre, azonban nagy lépés a közösségi alapítvány életében, hogy a továbbiakban egy CRM Szoftver fogja segíteni a támogatókkal való kapcsolattartást. Így a jelenleginél személyre szólóbb kommunikációval tudják majd megszólítani a kisebb és nagyobb összeget adományozókat egyaránt. Barna megállapítása szerint jelenleg főleg a céges adományozókkal és a nagyobb összeget adományozó magánszemélyekkel való kapcsolattartásra fókuszálnak. Az FKA egyik rendszeres adományozója szerint hibás irány az FKA részről, hogy nem becsülik meg eléggé a kisadományozókat, hiszen sok kisadományozón keresztül sokkal erősebb hitelességre tehetnének szert, amelyet a kerületi cégekkel való támogatási tárgyalások során is hangoztathatnának (Barna interjú).

A magyarországi közösségi alapítványok, adódóan abból, hogy működésüket nem tudják biztosítani az alaptőke kamatból, vagy befektetésekből, megoldást kell találniuk a működési költségek előteremtésére is. Az alapítványoknak lehetőségük van pályázni a KözösALAPON program támogatására, amely az FKA számára is nélkülözhetetlen támogatást jelent. Emellett az Alapokban elkülönített 25%, illetve a kurátorok kapcsolati tőkéjéből adódó magán és céges adományozók segítségével törekszik az alapítvány az egyre növekvő működési költségek biztosítására. A kezdeti koncepció az volt, hogy létrehoznak egy exkluzív, lokálpatriótákból álló klubot, amelynek a *100 Barát* nevet adták. Az elképzelés szerint a *100 Barát* egy magas presztízsű társaság, akik minimum havi ötezer forint adománnyal járulnak hozzá a közösségi alapítvány működéséhez, amely évi 6 millió forint biztos bevételt jelentene a szervezetnek. Azonban jelenleg csak 18 barát tagja a közösségnek, és a kapcsolattartás sem olyan szoros, mint ahogy a kezdetekben elképzelték. Jordán Péter kudarcnak éli meg a kezdeményezést, és nem érti, miért nem sikerült elérniük száz, Ferencvárosért elkötelezett embert, akik támogatnák kezdeményezésüket (Jordán interjú). Barna Erika úgy látja, a probléma az, hogy nem keresik elég bátran, elhivatottan ezeket az embereket. A személyes beszélgetéseket kulcsfontosságúnak látja ezen a téren. Barna feladata, hogy felkeresse a *100 Barát* közösség tagjait, hogy megerősítse elköteleződésüket az alapítvány felé, illetve megismerje véleményüket az FKA munkájával kapcsolatban, amelyet később hasznosítani tudnak működésük során (Barna interjú).

2.2.1.3.2 Adománygyűjtés: Dunakanyar Szolgálat Közösségi Alapítvány

A DSZKA alapító okirata szerint tevékenységi körébe tartozik az adománygyűjtés, az adományozás-szervezés, az adományozói kultúra fejlesztése és szolgáltatásaik közé tartozik a cégi adományozói kultúra segítése. A DSZKA honlapja írásai népszerűsíteni hivatottak az adományozást, hiszen örömforrás. A honlap ösztönöz pénzügyi és pro bono támogatások felajánlására, illetve önkéntes tevékenységre is buzdítja az érdeklődőket, amelyekhez ösztönzőket (fesztivál belépő, élményfürdő stb.) is kapcsol. A honlapról nem derül ki, hogy kik az alapítvány eddigi adományozói, de az alapítóval és a kuratórium elnökével készített interjúm alapján megállapítható, hogy a szűkebb és tágabb baráti kör, ismerősök és baráti vállalkozások támogatják a kezdeményezéseket. A támogatás Csepregi és Iglói Nagy személyének, és nem az alapítványnak szól, hiszen a két kulcsfigura eddigi tevékenysége garanciát jelent az ismerősök számára. A támogatásokat jellemzően személyesen vagy telefonon kérik, s nem tartják szükségesnek, hogy ténylegesen átutalásra kerüljenek, hiszen a kölcsönös bizalom részének tartják, hogy elegendő, ha a megvalósulás kezdetéig megérkezik az összeg (DSZKA interjú).

A céges adományozók és a magánadományozók között nem húzható egyértelmű határ, hiszen általában cégvezetők adományoznak. Az adományozók jellemzően nem vesznek részt az eseményeken, s Iglói Nagy meglátása szerint ennek elérése nem képezi a DSZKA feladatát, erre nincsen különösebb ráhatásuk.

Bár a szervezet 2016-ban bejegyzésre került, a 2016-os A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete nem található meg a bíróság.hu online katalógusában.⁶

2017-ben megrendezték az I. Dunakanyar Haltalálkozó eseményt, ahol Dunakanyar tíz legnagyobb civil szervezete főzött halászelevet, s a szervezetek közösségei kihelyezett adománygyűjtő dobozok segítségével pénzadománnyal támogathatták a legfinomabb halászelevet, illetve számukra legszimpatikusabb szervezetet. A legtöbb támogatást szerző öt szervezet további támogatást kapott a DSZKA-tól. A legsikeresebb 50 000 forinttal, az ötödik legsikeresebb pedig 5 000 forint kiegészítő adományban részesült. Ezt az eseményt 2018-ban

⁶ Igaz, csak 2016.12.30-án került bejegyzésre az alapítvány.

is szeretnék megrendezni, céljuk, hogy a Dunakanyar összes civil szervezete együtt főzzön a Duna partján.

A szervezet 2017-ben indította el az *1000x1000 Programot*, amely a Dunakanyarhoz ezer szálon kötődő kezdeményezések támogatására kiírt pályázat volt. A pályázók maximum 1000 euró támogatást nyerhettek programjuk megvalósítására. Szakmai tervükben azt írják, olyan programok támogatását célozták, amelyek minél több embert mozgósító, látványos események, amelyek akár hagyományteremtő jelleggel is bírhatnak. A pályázatot végül 2017 legvégén írták ki, így a projektek 2018 folyamán valósulhatnak meg. A pályázat keretében három civil szervezet négy projektjét támogatta a közösségi alapítvány. A potenciálisan támogatható szervezeteket a helyi önkormányzatok civil ügyekért felelős munkatársának segítségével kereste meg a DSZKA.

A DSZKA hosszú távú tervei közé tartozik, hogy ezeket az eseményeket továbbra is segítsék, ösztönözzék, de nem szeretnének kezdeményezőkként fellépni. Nem tartják fontosnak, hogy a támogatás az alapítványon keresztül jusson el a civil kezdeményezésekhez, inkább adománygyűjtői tanácsokkal látnák el a szervezeteket.

Távlati terveik közé tartozik egy online adományozói platform létrehozása is, amelyet civil kezdeményezések támogatására hoznának létre, és közvetlenül összekötné az adományozót a támogatott szervezettel.

Összességében úgy vélem, hogy a DSZKA nem tartja központi kérdésnek az adománygyűjtést, bízik a baráti, ismerősi kör támogatásaiban, amennyiben új kezdeményezésbe kezd. Bár a Csepregivel és Iglói Naggyal készített interjúm során megemlítették, hogy nem zárkóznának el attól, ha a Dunakanyar területén található önkormányzatok a DSZKA-ra bíznák a kulturális támogatások szétosztásának feladatát, mégsem kezeli megfelelő komolysággal az adománygyűjtési tevékenységét. Számomra ez ellentmondásosnak tűnik, hiszen egyszerre vállalnának egy nagy felelősséggel járó, a közösségi alapítványra épülő feladatot, miközben nem várják el adományozóiktól, hogy a szóban felajánlott összeget ténylegesen átutalják az alapítvány számlájára, vagy szerződésben rögzítsék, hogy mikor kerül átutalásra az összeg.

2.2.1.3.3 Adománygyűjtés: Térerő - Községi Alapítvány a Városunkért

A Térerő kurátorai számára kezdetben nehézséget jelentett megtalálni annak a módját, hogy érthetően tudják kommunikálni, miért van szükség a Térerő munkájára, mint közvetítőre az

adományozó és a támogatottak között, de úgy érzik, fejlődtek ezen a téren. Ebben nagy segítségükre volt, hogy Vállalkozói reggeliken vesznek részt, amely nagy anyagi befektetést jelentett a szervezet számára, azonban rengeteg hasznuk származott a tagságból. Segíti az érthető kommunikáció, a tárgyalási képességek fejlesztését, új kurátorokhoz és adományokhoz, pro bono felajánlásokhoz segíti hozzá a miskolci közösségi alapítványt (Térerő Interjú).

Bár szám szerint kevesebb céges támogatójuk van, összeségében több pénzt gyűjtöttek céges támogatásból 2017-ben, mint magánadományokból, mivel a cégek jellemzően magasabb összeget adományoznak a szervezetnek. Az is jellemző a szervezetenél, hogy a cégek vezetői magánemberként támogatja az alapítványt.

A Térerő tapasztalata, hogy adományozóik konkrét ügyeket szívesebben támogatnak, s kedvelik a rendezvényközpontú, ünnepélyes adományozói eseményeket. A rendezvények hangulata, a résztvevők kölcsönösen motiválják egymást az adományozásra. Ugyanakkor fontosnak tartják, hogy alakítsák Miskolc adományozói kultúráját, így törekszenek arra, hogy ne csak ilyen jellegű eseményeket szervezzen az alapítvány (Térerő interjú). Az alapítvány kurátorai pozitív példát mutatnak a Miskolciaknak, hiszen ők is aktív adományozók, amely tevékenységük a Térerő keretein túlra nyúlik.

A Térerő 2017-ben rendezte meg Miskolc első *Élő Adás* adománygyűjtő estjét, ahol három előre kiválasztott projektet támogattak a résztvevők. A második miskolci Élő Adás terveik szerint 2018. tavaszán kerül megrendezésre. Kezdeményezésüket beválogatták a 2018-as Civil Díj Legsikeresebb adománygyűjtés kategóriájába.

A Térerő tudatosan vesz részt olyan, pénzjutalommal is járó versenyeken, amellyel a szervezet népszerűsítése mellett részben működésük finanszírozását is biztosítani tudják. Az Önkéntes Központ Alapítvány pályázata keretében elnyerték a közönségdíjat, ezzel a 2017-ben Az Év Közösségi Kezdeményezése díjat vehették át. Területükön ők nyerték el a Tesco közösségi díját is.

2018. őszén új, nagyszabású projektet terveznek, amely a *Swimathonhoz* hasonló adománygyűjtő kampány, azonban az adományozói aktust nem úszással, hanem futással kívánják ösztönözni. A *Fuss Érte* projektet a közösségi alapítvány legaktívabb önkéntese szervezi, aki (még) nem tagja a kuratóriumnak.

A Térerő is tervezi a 100 Barát közösség létrehozását, azonban az FKA-tól eltérően ők nem rendszeres támogatást, és valóban száz fős tagságot szeretnének, hanem ezáltal szeretnék biztosítani működési költségeiket. A befolyt összeg 50%-át működési költségre költenék, 50%-át pedig tovább adományozná a miskolci szervezet.

2.2.1.3.4 Adománygyűjtés: Pécsi Közösségi Alapítvány

A PKA kurátorai jelentős energiákat fektettek abba, hogy ismerősi körükben adományokat gyűjtsenek szervezetük számára. Peták Péter elmondása szerint jellemzően minden beszélgetésükben szóba kerül kezdeményezésük. Bár 2017-ben terveik szerint 3 millió forintot szerettek volna összegyűjteni, abból adódóan, hogy csak novemberben kezdtek bele tudatosan a munkába, végül körülbelül az összeg felét sikerült összegyűjteniük.

Az FKA mintájára a PKA is rendelkezik alapokkal:

A *Szomszédság Ereje Alap*ba gyűjtött támogatásokkal a helyi közösségi kezdeményezéseket, együttműködésekét szeretné támogatni a szervezet. Ebből az Alapból 2017-ben pályázat útján 9 projektet támogatott az alapítvány, több mint 1 millió forint összegben.

A *Pécs Jövője Alap* innovatív demokratikus és részvételi megoldásokat ösztönöz a Péccsel kapcsolatos, régóta fennálló problémák orvoslására a társadalmi és ökológiai fenntarthatóság, a fiatalok, az esélyteremtés, az állampolgári cselekvés és a helyi kötődés jegyében. 2018-ban ebből az alapból szeretne támogatást osztani a szervezet, azonban nem tisztázott még, hogy milyen formában.

Az FKA nyomán a pécsiek is létrehozták a *Pécsi Közösségi Alapítvány 100 Barátja Alapot*, amely egy általános felhasználású alap, amelyből a közösségi alapítvány működési költségeit szeretnék fedezni. A támogatói kör megszólítása most kezdődött, 20-30 főt szeretnének megszólítani, akik között van olyan, aki korábban támogatta az alapítványt. Az Alap nem kötelez rendszeres támogatásra, a szervezet célja, hogy stabil támogatói körre tegyen szert.

Bejegyzésük óta több módszerrel próbáltak már adományt gyűjteni. Gyártottak pólót a közösségi alapítványnak, amely megvásárlásával a szervezetet támogathatják az adományozók. Az adventi időszakra készítettek az alapítvány logójával díszített ismert, amely megvásárlásával szintén a PKA-t támogathatták volna, de sajnos többségét el kellett adományozniuk, mielőtt megromlott volna. Facebook hirdetésen keresztül is népszerűsítették

magukat, adományozásra buzdítva, az Adománygyűjtő Maraton keretében több, mint egymillió forintot gyűjtöttek össze kezdeményezéseik támogatására.

2017. októbere óta Parag Csilla rész munkaidős munkatárs igazgatóként segíti az alapítványt. A szervezeti bővüléssel párhuzamosan megkezdődött a pécsi cégek tudatos felkeresése, vállalkozói reggeliken való részvétel. Jelenleg zajlanak a tárgyalások, megbeszélések az együttműködési lehetőségekről.

2.2.1.3.5 Az adománygyűjtés elvi, etikai keretei

A magyarországi közösségi alapítványok nem rendelkeznek olyan lefektetett szabályrenddel, etikai kódexszel, amely szabályozná a céges és magánadományok elfogadásának rendjét. A szervezetek még nem kerültek olyan helyzetbe, amikor komoly erkölcsi dilemmát jelentett volna a kurátorok számára egy adott céges adomány elfogadása, vagy az egyes céges adományok kapcsán nem merült fel bennük, hogy erkölcsileg megkérdőjelezhető, a szervezet átfogó céljaival ellentétesen elvek mentén működő cégtől fogadtak volna el adományt. Jordán Péter, az FKA kuratórium elnökének elmondása szerint: *„Mindig az ügyet kell nézni, ha például Zwack Izabella azt mondja, hogy hátrányos helyzetű gyerekek számára ajánl fel pénzt, akkor nem foglalkozom azzal, hogy alkoholt gyárt. Hiszen egy nagyon fontos úrt tölt be ezzel.”* (Jordán Interjú). Fontos körülmény az is, hogy Zwack Izabella, mint magánszemély támogatja az FKA-t, s a Zwack cég a törvényi előírásoknak megfelelően működik. Peták Péter elmondása szerint a PKA kuratóriuma sokat gondolkozott ezen a kérdésen, és meglátása szerint főleg a *Pécs Jövője Alap* kapcsán merülhetnek fel dilemmák, hiszen az ökológiai fenntarthatóságot is fontos szempontnak tartják. Ugyanakkor mégis tervezik az együttműködést egy dohányipari gépeket gyártó céggel.

Amennyiben a lokális problémákat nem csak helyi, hanem globális szinten vizsgáljuk, kapcsolatot találhatunk a közösségi alapítványokat potenciálisan támogató cégek és a problémákat generáló, tápláló gazdasági folyamatok között.

Morálisan elfogadható-e, hogy a jellemzően jobb anyagi körülmények között élő, tehetős adományozók jelölik ki a hátrányos helyzetű gyerekek segítségének módját? Pár tízezer forintos adományaik mennyiben képesek változtatni a társadalmi egyenlőtlenségek helyzetén, amelynek maguk is haszonélvezői? Annak érdekében, hogy valóban egy közösséghez tartozzanak, közös programokon vegyenek részt, közös céljaik legyenek, amelynek a lokális

kötődésük adhat teret, nem biztos, hogy elegendő, ha csak pénzügyi támogatáson keresztül érintkezik a két közösség.

2.2.1.3.6 Működési költségek biztosítása

A szervezetek adománygyűjtő tevékenységük során törekszenek arra, hogy működési költségeiket is biztosítsák, azonban ezt, a DSZKA kivételével nem tudják maximálisan megvalósítani a magyarországi közösségi alapítványok. A DSZKA kivételes helyzete abból adódik, hogy adományként az alapító jóvoltából rendelkezik működési infrastruktúrával, nem igazán aktív a működése, és nem is kíván aktívabbá válni, növekedni. A DSZKA hosszú távú stratégiája, hogy egy Tisza-parti vendégház kiadási bevételeiből finanszírozza az alapítvány működését, amely ingatlant a Dunakanyar településein élő gyerekek táboroztatására is felhasználnak. Az FKA, bár sok éves munkája során számos adománygyűjtő technikát alkalmazott már, szervezeti növekedéséből adódóan fizetett munkatársakra és irodára van szüksége, amely növeli az alapítvány működési kiadásait is. A Térerő és a PKA még fiatal szervezetek, akik próbálják kiépíteni kapcsolataikat, hitelességüket, nem rendelkeznek kellő tereptapasztalattal és kapacitással ahhoz, hogy elegendő támogatást tegyenek félre működésük biztosítása érdekében. Emellett fő céljuk, hogy minél több értékes támogatást tudjanak kiosztani, ebből adódóan erre összpontosítják szabad kapacitásaikat. Az azonban még kérdéses, hogy az FKA-tól átvett 100 Barát projektek mennyiben oldják meg a Térerő és a PKA pénzügyi problémáit. A közösségi alapítványok törekszenek arra, hogy ne pályázzanak olyan támogatásokra, amelyen a terület más civil szervezetei is pályázhatnak. Önkormányzattól való függetlenségük megőrzése érdekében nem fogadnak el önkormányzati támogatást sem. Jelenleg a Térerő, az FKA és a PKA a KözösALAPON program pénzügyi támogatásától függ. A DSZKA jelenleg nem kap támogatást a KözösALAPON programot életre hívó Gyökerek és Szárnyak Alapítványtól.

Vizsgálatom alapján megállapítható, hogy a magyarországi közösségi alapítványok törekszenek az adományozóik tájékoztatására a közösség szükségleteiről és a támogatásukból megvalósuló projektekből, azonban nagyon eltérő, hogy az egyes adományozók mennyire igényelik a tájékoztatást. Van, akinek kifejezetten jól esik a személyes kapcsolat, van, aki nem jön el a támogatásából létrehozott eseményekre, s van olyan céges támogató, aki felé az alapítványoknak el kell számolniuk. Az FKA, mivel régebb óta működik, több módszert, utat kipróbált már, s nagyobb tapasztalattal rendelkezik, ugyanakkor több feladatot is magára

vállal, amelyek ellátásához egyre több bevételre van szüksége. Az adományozókat eltérő módon népszerűsítik az alapítványok. Van, aki szándékoltan anonim szeretne maradni, van, ahol az online kommunikációs felületek még nem teremtenek területet ezen információk átlátható közléséhez.

A szervezetek nyitottak más közösségi alapítványoktól, adománygyűjtő szervezetektől átvett nemzetközi és hazai adománygyűjtő módszerekre, és saját technikák kifejlesztésével is próbálkoznak. Lépéseket tesznek az adományozást egyszerűbbé tévő online platformok létrehozása felé. Innovatív ötleteikkel, kezdeményezéseikkel segítik a helyi szervezeteket, törekszenek új erőforrások aktivizálására, hogy ne váljanak a civil kezdeményezések riválisává.

2.2.1.4 A szervezetek támogatásosztó tevékenysége

A közösségi alapítványok támogatásosztó tevékenysége feltételezésem szerint részben megoldást jelenthet a magyarországi civil szervezetek állami és önkormányzati támogatásoknak, pályázatoknak való kiszolgáltatott helyzetére (vö. Benedek – Kovács – Scsaurszki 2012: 45). A nemkormányzati támogatásosztó szervezetek, így a közösségi alapítványok is hozzájárulhatnak a nonprofit szektor független, stabil működéséhez és megerősödéséhez, a helyi civil aktivitás, ezáltal az állampolgári öntudat fejlődéséhez. Ebből az alapfeltevésből kiindulva meg kell vizsgálni, hogy a magyarországi közösségi alapítványok képesek-e valóban segíteni a (helyi) civil szférát és a civil társadalom informális csoportjait (vö. Benedek – Kovács – Scsaurszki 2012: 46). A támogatásosztó tevékenységükről szerzett tudás megosztása segítheti a többi, Magyarországon tevékenykedő támogatásosztó civil szervezet munkáját. A szervezetek támogatásosztó tevékenységét feltárva meg kell vizsgálni annak a módját, hogy hogyan történik a támogatásra érdemes kezdeményezések kiválasztása, s hogy ebbe milyen szinten kerülnek bevonásra az adományozók, illetve a lokális személyek köre. A közösségi alapítvány koncepciója szerint a szervezet egyfajta összekötőként funkcionál az adományozók és a támogatott projektek megvalósítója között, kérdéses azonban, hogy ez a valóságban miként valósul meg a magyarországi közösségi alapítványok tekintetében, egyáltalán létezik-e ez az úgynevezett híd szerep.

A támogatásosztásosztó tevékenység rendszere erősen összekapcsolódik az adománygyűjtés módszereivel és a szervezetek közösségépítő tevékenységével is. Az FKA Hároméves jelentésében ötféle támogatásosztási módot azonosít:

1. támogatásosztás pályázati úton,
2. díjak és elismerések révén,
3. magánadományozói ösztöndíjakon keresztül,
4. szerződéses, hosszútávú megállapodás alapján és
5. eseti támogatások révén (Barna 2015, szerk.).

Pályázati úton mind a négy magyarországi közösségi alapítvány osztott már támogatást, míg díjak és elismerések révén ezidáig csak az FKA és a DSZKA támogatott. Magánadományozó ösztöndíjon keresztül és szerződéses, hosszútávú megállapodás alapján kutatásom szerint csak az FKA osztott támogatást. Az alapító okiratok alapján ösztöndíjakon keresztüli támogatást tervez osztani az FKA mellett a Térerő, a DSZKA és a PKA is. Eseti támogatásokat mindegyik magyarországi közösségi alapítvány tervez osztani, vagy már osztott is ilyen úton, derül ki a szervezetek alapító okiratából és az interjúkból.

A szervezetek képviselőivel készített interjúim alapján úgy vélem, a közösségi alapítványok szerepe, ismertsége még nem olyan széleskörű, hogy jelentősen segíteni tudja a civil szervezetek állami és önkormányzati támogatásoktól való függetlenségét. Az FKA által támogatott egyik projekt például azért nem tudott megvalósulni, mert a szervezet százmilliós nagyságrendű állami támogatása a felére csökkent, így a támogatott szervezet működése veszélybe került (Barna Interjú). Amennyiben a közösségi alapítványoknak sikerül megteremteniük saját működésük biztos kereteit, és meg tudnak erősödni, mint támogatók, akkor sem várható el tőlük, hogy megoldják a szektor kiszolgáltatottságának problémája. Hiszen a közösségi alapítványok magyarországi mozgalma nem vállalta magára ennek a problémának a megoldását, csupán egy újabb lehetséges megoldási utat nyitott meg a civil szektor szereplői számára, segítségére. Kérdéssé vált számomra, ha a működési költségek önálló megteremtése is kihívást jelent a hazai közösségi alapítványok számára, akkor milyen lehetőségei vannak a szélesebb körű segítségére.

Az FKA és a PKA kurátoraival készített interjúmban is felmerült támogatásosztási probléma, hogy bár anyagi támogatást nyújtanak a civil kezdeményezéseknek, fontos, hogy a közösségek fejlesztésével is foglalkozzanak, hogy a pályázók olyan projekteket hozzanak létre, amelyek valóban szolgálják a helyi közösségeket. A tudásbővítésre és tudásmegosztásra irányul a PKA 2018-as Szomszédügyi Akadémia projektje is. A PKA ugyanis felismerte, hogy nem csak pénzügyi támogatásokra, hanem képzésekre is szüksége van a pécsi közösségnek.

Azt, hogy milyen ügyeket, témákat karol fel a szervezte, milyen programokat támogatnak, s milyen rendszerben, az általam vizsgált közösségi alapítványok mindegyikénél a kuratórium (illetve a DSZKA esetében elsődlegesen az alapító) döntése.

„A támogatott ügyek kiválasztása felvállaltan kuratóriumi döntés. Fontos, hogy a támogatott miskolci szervezet legyen, amely megvalósítható, konkrét projektre kér támogatást, és nem működési költségre. Cél, hogy a projektek Miskolc fejlődését szolgáljuk, hogy lássuk, hogy a projekt által melyik területen fejlődik, fejlődhet Miskolc, hol épít közösséget. Tehát fontos, hogy miskolci előrelépés legyen, ami változást hoz a város életében. Ezen túl azonban a kuratórium felvállaltan a szíve szerint dönt arról, hogy melyik kezdeményezésnek szavaz bizalmat. Természetesen jó, ha a jelentkezők már valamiféle szervezettséggel rendelkeznek. [...] Mi igyekszünk ezeket a gondolatokat hozzásegíteni ahhoz, hogy legyenek konkrétumok: kivel akarja csinálni, hogyan akarja csinálni, hol akarja csinálni. Részben abból indulunk ki, ahogy minket a KözösALAPON felkarolt, és vezetgetett ezen az úton.”

(Kiss Krisztina, Térerő interjú)

A témakijelölés az alapok meghatározásán, a pályázatkiírásokon és tematikus eseményeken keresztül is megtörténhet, de az alapvető irányvonalakat a szervezetek alapító okirata, és az online felületeken közzétett célkitűzések jelölik ki. Ilyen témakijelölés például, hogy az FKA tematizálta a menekültkérdést, amely globálisan meghatározó kihívás, azonban a helyi lakókat csak közvetve érinti. Az FKA rámutatott a téma helyi relevanciájára és több, a menekültkérdést tematizáló projektbe kezdett, támogatta azokat.

A kuratórium számára kihívást jelenthet annak eldöntése, hogy alapítványuk mely ügyeket támogassa, hiszen valószínűsíthető, hogy az összes helyi, aktuális, fontos ügyet nem tudja képviselni. Ennek a döntési helyzetnek a dilemmáját Scsaurszki Tamás (2007a) is azonosítja írásában:

„Miként kerüljék el a szétaprózódást? Egy közösségben rengeteg probléma vár megoldásra. A közösségi alapítványok elméletileg mindegyikkel foglalkozhatnának, amennyiben azt a közösség óhajtja. A gyakorlatban viszont, figyelembe véve szűkös erőforrásaikat, a közösségi alapítványok nem foglalkozhatnak minden üggyel.”

(Scsaurszki 2007a: 131).

Alapítványonként eltérő, hogy a tematizálásba milyen módon tudnak beleszólni a közösség tagjai. Mivel a vizsgált szervezetek körében jellemző, hogy a kuratórium összetétele valamennyire leképezi az adott lokalitás sokszínűségét, ezért az mondható, hogy részlegesen folyamatosan képviselik a helyi közösségeket. Azonban ahhoz, hogy valóban legitim legyen a szervezetek tevékenysége, szükséges az igényfelmérés és a párbeszéd lehetőségének megteremtése is, amelyről a nyilvánosság és az alapítvány viszonyát vizsgáló fejezetben

bővebben értekeztem. A kuratórium tagjai emellett véleményformálóként alakítják a közösséget, olyan témákat behozva a közbeszédbe, amelyek másként nem feltétlenül kerülnének megvitatásra.

Bodnár Erika meglátása szerint azokat a projekteket, amelyeket eddig a Térerő támogatott, akár valamilyen önkormányzati vagy állami intézmény, nagyobb szervezet is felvállalhatta volna, de mivel nem tették, fontos, hogy vannak olyan helyi kezdeményezések, amelyek betöltik ezt az űrt, és a Térerő segítségével megvalósulhatnak.

Jellemző, hogy az alapítványok által szervezett eseményeken valamilyen keretet biztosítanak a résztvevőknek, hogy jelezzék, mely problémák, területek támogatását tartják fontosnak. (Ilyen lehetőség volt a Térerő Közös Térben konferenciáján az előre felkínált témakörök közötti szavazás, amely során kiderült, hogy a fiatalok patronálását tartják a legfontosabb feladatnak. A PKA is tervezi, hogy egyik eseményükhöz kapcsolódóan táblát helyeznek ki, amelyre mindenki felírhatja ötleteit.) A Térerő, a PKA és az FKA is szervez a helyi kérdéseket középpontba állító találkozót. Az olyan események, mint az *Élő Adás*, a *Swimathon* vagy a *Fuss neki* lehetőséget teremtenek arra, hogy az adományozók a felkínált ügyek között már rögtön adományozói gesztussal fejezzék ki, hogy mely ügyeket tartják fontosnak.

A támogatásosztásnál minden alapítvány fontosnak tartja, hogy olyan módon támogassák a kezdeményezéseket, hogy az ne társuljon túlzott adminisztrációs kötelezettséggel. A pályázatkiírás mellett fontosnak tartják, hogy meg tudják teremteni a körülményeket ahhoz, hogy amikor egy csoport megvalósítani kívánt projektötletével megkeresik a közösségi alapítványt, ők támogatni tudják az arra érdemes kezdeményezéseket. Ezzel kikerülhető lenne, hogy a pályázati rendszer alakítsa a szervezetek elképzeléseit stratégiai terveik helyett.

A szervezetek követése, segítése kezdetben a kurátorok egyik fő feladata volt az FKA-ban. A támogatott projektek projektgazdákat kaptak, akik segítették a kezdeményezéseket a megvalósulásig, kapcsolatot tartottak a szervezettel. Azonban az FKA bővülésével, a kurátorok kapacitáshiányából adódóan az ezzel járó feladatokat nem tudták ellátni, így 2017 őzétől ezt a feladatot részben átvette egy részmunkaidős munkatárs. A PKA és Térerő jelenleg az FKA-hoz hasonló módon kurátorokat rendel az egyes projektekhez.

A magyarországi közösségi alapítványok jelentőségét még nem ismerte fel a forprofit szektor. A cégeknek hatalmas segítséget jelenthet a területet, helyi viszonyokat és helyi szervezeteket

ismerő közösségi alapítványok. Barna Erika úgy látja, a cégek számára előnyt jelent, ha helyi kezdeményezéseket támogatnak, hiszen mind vásárlóköriük, mind munkavállalóik profitálhatnak belőle. Barna az FKA jövőbeni szerepét úgy képzei, mint egy professzionális civil ügynökség, amely segíti a vállalatokat abban, hogy társadalmi felelősségvállalással kapcsolatos adományaik a megfelelő helyre kerüljenek (Barna interjú).

2.2.1.5 A szervezetek közösségépítő tevékenysége

Kérdéses, hogy korunk társadalmában mekkora jelentősége van a helyi közösségi identitásnak, mennyiben képvisel érteket és milyen haszna lehet a társadalom számára annak, ha a társadalom rendelkezik lokalitáshoz köthető identitással, közösségtudattal (vö. Benedek – Kovács – Scsaurszki 2012: 46). A következőkben a magyarországi közösségi alapítványok közösségépítő tevékenységét vizsgálom. A magyarországi közösségi alapítványok lokális, helyi közösségekre fókuszáló törekvései, az általuk tematizált helyi problémák és kihívások feltevésem szerint nem feltétlenül nélkülözik a tágabb perspektívájú gondolkodást. Számos, a dolgozat első részében említett kihívás áll a globális társadalom előtt, amelyek megkövetelik, hogy a problémákat összefüggéseiben, globális folyamatok részeként és eredményeként értelmezzük. Vizsgálatom során választ keresek arra, hogy a nemzetközi hálózattal rendelkező közösségi alapítványok lokális tevékenysége milyen párbeszédet folytat a civil társadalom globális kihívásaival, egyáltalán jellemző-e a globális gondolkodás a vizsgált szervezetekre.

A magyarországi közösségi alapítványok eltérő típusú lokalitáshoz köthetők. Míg a PKA és a Térerő esetében egy vidéki nagyváros identitásához kapcsolódnak a szervezetek, a pécsi, illetve miskolci helyi kötődés erősítése a céljuk, addig az FKA esetében egy fővárosi identitáson belüli kerületi identitás, Budapest IX. kerületéhez kötődő közösségi identitás meglétét kell feltételeznünk. A DSZKA pedig nem közigazgatási, hanem földrajzi értelemben jelöli ki határait, és épít egy vélt vagy valóban létező dunakanyari identitásra, amely összekapcsolja Szentendre, Leányfalu, Tahitótfalu, Kisoroszi, Visegrád, Pócsmegyer, Budakalász, Pomáz, Szigetmonostor, Pilisszentkereszt, Csobánka, Pilisszentlászló és Dunabogdány közösségeit. A megszólítani kívánt területek lakónépessége is eltérő az egyes lokalitások területén, a KSH 2017. január 1-i adatai szerint Ferencváros lakónépességének száma 59 483 fő, a Dunakanyar jobb parti településén összesen 80 229 fő él, Pécs lakónépessége 144 675 fő, míg Miskolc 157 177 fő (KSH 2017). Ehhez még hozzáadódnak a területen dolgozó, vagy ahhoz valamilyen más módon kötődő emberek is. A fenti adatokból látszik, hogy eltérő jellegű területen, változó nagyságú

közösség képviselésére és megszólítására töreksenek a magyarországi közösségi alapítványok.

Az általam vizsgált közösségi alapítványok kurátoraira általánosan jellemző, hogy erős helyi, lokális identitással rendelkeznek, s kötelességüknek érzik, hogy hozzájáruljanak a területen élők, a kerülethez köthető embertársaik életminőségének javításához. Kiss Krisztina így vélekedik a helyi közösségépítés, a Térerőhöz köthető lokalitás, azaz Miskolc támogatásának fontosságáról: *„A közösségi alapítvány egyik alapköve az, hogy helyben helyi kezdeményezéseket támogat, helyi támogatóktól szerzi a támogatási összegeket. Ez az alap, ebben minnyájan egyetértünk.”* (Térerő Interjú). Az azonban, hogy ezt a támogatást melyik szervezet hogyan képzeli el, már eltérő jellegzetességeket mutat. A magyarországi közösségi alapítványok mindegyike szervez olyan eseményeket, amelyeken aktivitásra, közös időtöltésre ösztönzik a helyi lakókat, munkavállalókat.

A PKA *Szomszédság Ereje Alapja* pont célzottan a szomszédságok közösségének építésére fókuszál. Parag Csilla, a PKA igazgatója felidézi a mondást, amely szerint egy jó szomszéd többet ér, mint egy távoli rokon. (Parag interjú) A pécsi alapítvány számára nagyon fontos, hogy a támogatott kezdeményezések valóban hozzájáruljanak a közösségépítéshez, a lokális kötődés erősítéséhez. Meglátásuk szerint a közösségi alapítvány segítségével hozzájárulhatnak a helyi identitás erősítéséhez. A PKA egyik közeli terve, hogy a pécsi egyetemistákat közelebb hozza a tősgyökeres Pécsiekhez. Az egyetemista fiatalokat képletesen örökbe fogadhatják a pécsi családok, amelynek többek között az is része lehet, hogy az egyetemisták hátrányos helyzetű pécsi gyerekeket korrepetálnak. Ez hozzájárulna ahhoz, hogy az egyetemisták ne csak az egyetem miatt kötődjenek a városhoz, s esetleg az egyetem elvégzése után is Pécsen maradjanak (Parag interjú). A már említett Szomszédsági Akadémia is olyan kezdeményezés a PKA részéről, amely erős közösségfejlesztő aspektussal rendelkezik.

A Térerő kurátorai maximálisan elkötelezettek Miskolc és a Miskolchoz köthető emberek fejlesztése, segítése, felkarolása mellett. Alapvető céljuk, hogy Miskolc megítélése pozitívan változzon tevékenységük hatására, s az emberek azt érezzék, jó miskolcinak lenni (Térerő interjú).

Iglói Nagy, a DSZKA kuratóriumának elnöke kifejti, hogy számára nagyon fontos a közösség, a közösségi események. Azonban azt is megállapítja, hogy a közösségi programok könnyen politikai eszmecserék színterévé válhatnak, a DSZKA pedig mindenképp politikailag semleges kíván maradni. Iglói Nagy és Csepregi is úgy látják, nem alapítványuk feladata, hogy közösséget építsen. Céljuk, hogy olyan eseményeket szervezzenek, amelyek sok embert mozgatnak meg, azonban nem gondolják, hogy ezek hatására garantált, hogy új barátságok köttetnek, s a résztvevők később is összejárnak majd. A közösségépítés Iglói Nagy meglátása szerint az egyházak feladata. A hagyományteremtés és helyi identitás azonban későbbi terveikben is megjelenik. Örülnének, ha a 2017-ben megvalósított halászléfőző eseményük és az általuk támogatott megmozdulások hagyománnyá válnának, azonban úgy gondolják, fontos, hogy a későbbiekben ne, mint kezdeményező, hanem esetleg, mint támogató vegyen részt ezekben a DSZKA. Csepregi egyik álma, hogy a Dunakanyar településein kishajó kikötőket építsen az alapítvány. A kikötők egyszerre rendelkeznének egységes stílusjegyekkel, azonban magukon hordozhatnák az adott település történelmiéből adódó, akár nemzetiségi motívumokat is. Ez az elképzelés, meglátása szerint erősítené a helyiek identitását (DSZKA interjú).

Az FKA számára is elsődleges célkitűzés a helyi ügyek támogatása, a lokális összetartozás megerősítése. Velencei Ágnes, tiszteletbeli kurátor személyes tapasztalata a József Attila-lakótelep közösségének tagjaként, hogy az ott élőknek elemi igényük a közösséghez tartozás. Az FKA a közösséghez tartozónak tartja a helyi lakosokat, a Ferencvárosban dolgozókat, a helyi civil szervezeteket és a helyi forprofit szervezeteket. Több kezdeményezésükből is megállapítható, hogy törekszenek a különböző, már meglévő közösségek egymáshoz közelítéséhez és az új közösségek létrehozására is. A *SütiFlotta* kezdeményezés is jó példája ennek, amelyen keresztül eltérő generációk, Ferencváros különböző területein lakó polgárok, a kerületben munkát vállalók és a helyi szervezetek között épülhet ki szorosabb kapcsolat. Ahogy a Ráday korzó esemény is közelíti a helyi vendéglátóhelyeket, törzsvendégeiket és a helyi civileket. Azt, hogy valóban fontosak ezek az események, az mutatja, hogy 2018-ban a Ráday korzó már nem az FKA szervezésében kerül megrendezésre, hanem a helyi közösség összefogása révén (Barna interjú).

Az interjúk tapasztalata az, hogy a kurátorok úgy érzik, a 21. század technikai újításokkal telített világában az emberekben felértékelődött a valódi közösséghez tartozás fontossága. Igényük van arra, hogy a családi és baráti kapcsolatokon túl, azokat kiegészítve közösségek

találjanak maguknak. Ennek adnak teret a közösségi alapítványok első sorban az általuk támogatott kezdeményezéseken keresztül, másodsorban pedig az általuk szervezett eseményeken keresztül.

Kisebb ellentmondást látok abban, hogy bár sokan negatívan nyilatkoznak az online kommunikációról és a közösségi média felületeiről, mert a valódi közösségek vesztét látják bennük, mégis elsősorban ezeket a felületeket használják saját kommunikációjuk során. Egyedül a DSZKA marad távol tudatosan a Facebook felületétől, mert úgy gondolják, nem valódi közösség és nem valódi támogatottság, amely a Facebook felületén keresztül elérhető (DSZKA interjú). Meglátásom szerint nem szabad lebecsülni az online platformok nyújtotta lehetőségeket, léteznek olyan online kampányok és eszközök, amelyek segítségével az online közösség aktivizálható, és interakcióra ösztönözhető.

A közösségi alapítványok által támogatott projektek, a szervezetek tevékenysége főleg a lokális problémákra, igényekre koncentrálnak. A magyarországi közösségi alapítványok elsődlegesen a helyi identitás erősítéséhez járulnak hozzá adománygyűjtő, támogatásosztó és közösségépítő tevékenységükkel. A szervezetek lokális problémafelvetései bizonyos esetekben kapcsolódnak a globális kihívásokhoz. Alapvetően az a gesztus, amely arra irányul, hogy erősítsék a közösségi összetartozást, reagál arra az aktuális társadalmi problémára, hogy az emberek alaptapasztalata a magány, az elidegenedés. A közösségteremtés, közösségfejlesztés ösztönzésén túl a közösségi alapítványok tevékenységének fókuszában megjelenik többek között az oktatás támogatása, az egészségügyi prevenció népszerűsítése, az állampolgári aktivitás ösztönzése, az esélyegyenlőség megteremtése, a kisebbségek képviselete, a hátrányos helyzetű csoportok helyzetének javítása, a szegénység felszámolására és felmutatására tett kísérletek, a környezetvédelem és környezettudatos szemlélet terjesztése és a migrációs válságra adott válaszkeresések is. Ezen ügyek egyszerre rendelkeznek helyi relevanciával és részét képezik a globális folyamatoknak is. Jelenleg az FKA tevékenysége reagál leginkább tágabb perspektívában a társadalom kihívásaira, azonban a Térerő és a PKA tervei, elképzelései is hasonló irányt mutatnak. A DSZKA jelenleg sport és oktatási kezdeményezéseket, a helyi kulturális identitást fókuszba helyező projekteket kíván támogatni. Fontos azonban leszögezni, hogy a közösségi alapítványok alap gondolata, a helyi ügyekért való cselekvés erősen összekapcsolódik a globális gondolkodást meghatározó „Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!” jeligével.

2.2.1.6 Autonómia és együttműködés

Mivel a közösségi alapítványok deklaráltan független, autonóm szervezetek, fontos megvizsgálni, hogy megvalósítható-e egy tényleges függetlenség mind az állami, mind a forprofit szektor vonatkozásában, párhuzamosan a szervezetek azon törekvésével, hogy együttműködjenek a három szektor képviselőivel. Az állami/önkormányzati szereplőkkel való együttműködés lehetőségeinek vizsgálata mellett az adományozók (túlzott)befolyásának kérdéskörét is meg kell vizsgálni, hiszen ez összefügg a hitelesség kérdéskörével is.

Scsaurszki Tamás (2007a) közösségi alapítványokról szóló írásában így ír a szervezetek függetlenségének dilemmájáról:

„Hogyan alakítsanak ki kölcsönösen előnyös, egymás függetlenségét tiszteletben tartó kapcsolatot a helyi önkormányzattal? A helyi önkormányzat sok közösségi alapítványt támogat pénzzel és egyéb eszközökkel. Sok esetben viszont az elvárható elszámoltathatóságon felüli lojalitást követel meg, ami sérti az alapítványok függetlenségét.”

(Scsaurszki 2007a: 131).

A magyarországi közösségi alapítványok legerőteljesebb hasonlósága, hogy mindegyik szervezet törekszik a helyi önkormányzattól és az államtól, tágabban pedig a politikától való függetlenségre. Nem fogadnak el sem állami, sem önkormányzati támogatásokat, és nem indulnak az ezen intézmények által kiírt pályázatokon sem. Ez nem azt jelenti, hogy elszigetelődnek a helyi önkormányzatoktól, csupán ezzel akarják biztosítani és bizonyítani függetlenségüket és pártsemlegességüket. Nem szeretnék az ezen intézmények által képviselt bürokratikus működési szisztéma részévé válni, de természetesen a működésükhöz szükséges jogi kötelezettségeiknek eleget tesznek.

Egyes alapítványok névelfogadása kapcsán, közterületfoglalási engedélyek kérése révén, vagy akár a civil szervezetekkel való kapcsolattartás okán is együttműködnek a közösségi alapítványok az önkormányzatokkal, s általában informálják is a döntéshozókat aktuális eseményeikről.

Az FKA történetének kezdetén a közösségi alapítvány létrehozásáért dolgozó informális csoportnak a ferencvárosi önkormányzat egyik munkatársa is tagja volt, aki végül nem lett a szervezet kurátora, részben pont a függetlenség deklarálása okán (Barna interjú). Korábban volt olyan, az FKA által szervezett esemény, amelyen fontos szerepet kapott a kerület polgármestere is, mára azonban minimálisra csökkent a szervezet és az önkormányzat közötti kapcsolat. Barna elmondása szerint volt olyan, az FKA és az önkormányzat által is támogatott

esemény, amelynek megnyitóján eredetileg, a szervező kérésére az FKA kurátora is felszólalt volna az önkormányzat munkatársa mellett, de önkormányzati nyomásra az FKA kurátora végül nem mondott beszédet a megnyitón.

Peták Péter szerint ideális esetben fontos és elképzelhető a civil szektor, így a PKA és az állami szektor, jelen esetben a pécsi önkormányzat együttműködése, azonban a jelenlegi politikai helyzet nem kedvez ennek a kooperációnak. Peták úgy látja, a civilelles kormányzati törekvések Pécsen is hangsúlyosan jelen vannak, és a tevékenységükhöz szükséges engedélyek megszerzése miatt nehéz a mozgásterük. A civilelleség legplasztikusabban a helyi médián keresztül nehezíti a PKA működését, amelyről a nyilvánosság és az alapítványok kapcsolatát vizsgáló fejezetben már bővebben írtam.

A céges adományozókra is hatással van a civilelles kormánypropaganda. Előfordul, hogy a cégek vezetői azért nem adományoznak a cégek nevében, mert a civil szervezet támogatása meglátásuk szerint veszélyt jelenthet a vállalkozásukra. Peták elmondása szerint akad olyan adományozó is, aki bár az előző évben támogatta az alapítványt, jelenleg a kormány által hangoztatott propagandát népszerűsíti. Ebből, és Orbán Viktor miniszterelnök 2017. március 15-i beszédéből, valamint a Fidesz 2018. április 8-i kétharmados győzelméből arra következtethetünk, hogy a civil szektor ellehetetlenítése és lejáratása szintet lép Magyarországon a közeljövőben, amely hatással lesz a magyarországi civil szervezetekre. A jogi ellehetetlenítés mellett a hiteltelenítés is a közösségi alapítványi forma ellehetetlenítéséhez vezethet.

A közösségi alapítványok tehát amennyire lehetséges, távolságot tartanak az önkormányzatoktól. Míg a DSZKA, a PKA és az FKA kifejezetten olyan feladatokat szeretne ellátni, és olyan kezdeményezéseket segítené, amelyek nem tartoznak az önkormányzatok és az állam hatáskörébe, addig a Térerő úgy látja, több olyan kezdeményezést karoltak fel, amelyeket akár állami vagy önkormányzati intézmények is támogathattak volna.

A forprofit szektorral való együttműködést kulcsfontosságúnak tartják interjúalanyaim a magyarországi közösségi alapítványok fennmaradása kapcsán, és törekednek a minél kedvezőbb együttműködésekre. A Térerő és a PKA esetében még nem rögzült, hogy a magán vagy a céges adományozásokra fektetnek-e több hangsúlyt, az FKA jelenleg a cégekkel való együttműködésekbe több energiát fektet, mint az új magánadományozók megnyerésére. A

PKA kuratóriumának elnöke érzékeli az ellentmondást a nagyobb cégekkel való együttműködés és alapelveik között, az FKA és a Térerő részéről azonban nem merült fel hangsúlyosan ez a probléma.

Általános dilemma az adományozás helyénvalóságával kapcsolatban, hogy külső beavatkozóként változást generál egy adott területen, változtatva a társadalomban zajló folyamatokon. A nagyadományozók azon általában vagyonosabb rétegekhez tartoznak, akik tevékenységükkel tulajdonképpen hozzájárulnak azokhoz a folyamatokat, amelyek a társadalmi egyenlőtlenségekhez vezetnek. Hol húzódnak a filantrópia etikai határai? A helyi kötődés legitimé teszi-e a folyamatok befolyásolását? Ezen kérdések megválaszolása túlmutat dolgozatom keretein, azonban úgy vélem, a közösségi alapítványok kuratóriumának tisztában kell lenniük az általuk végzett tevékenységhez kapcsolódó dilemmákkal. Ez a problémakör kikerülhető, amennyiben a helyi ügyeket valóban helyi forrásból tudják támogatni a magyarországi közösségi alapítványok, külső támogatások nélkül, főleg kisadományokból. Ez egyszerre tenné hitelessé és legitimé a szervezetek tevékenységét.

Jelenleg sem konkrét forprofit vállalatától, sem állami vagy önkormányzati szervtől nem függenek a magyarországi közösségi alapítványok. Azonban ki vannak szolgáltatva mind a céges támogatásoknak, mind a magyar kormány civilelles tevékenységének. Előbbi azt eredményezi, hogy az etikai szempontokat nem tudják kellőképpen figyelembe venni a támogatások elfogadásánál, utóbbi pedig, hogy anyagilag nem kapnak támogatást az állami szférától, az általuk teremtett közhangulat és törvények következtében veszélyeztetett a biztos működésük. Azonban, a DSZKA kivételével elmondható, hogy a magyarországi közösségi alapítványok számára kiemelkedően fontos a KözösALAPON program támogatása, amely a 2016-ban alapított alapítványok esetében akár függésként is értelmezhető. A közösségi alapítványok fejlődését hosszú távon támogatni kívánó országos program nagyban befolyásolja az egyes alapítványok szakmai tevékenységét. A szakmai befolyás, amely valójában szakmai támogatás az FKA, a PKA és a Térerő számára fontos és hasznos segítséget, útmutatást jelent, míg a DSZKA számára terhes volt ez az együttműködés, ezért nem pályáztak másodsor a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány támogatói pályázatán (DSZKA interjú).

2.3 A magyarországi közösségi alapítványok aktuális kihívásai

Az eddigiekben vázolt kutatási fókuszok mellett fontosnak tartom, hogy megvizsgáljuk a szervezetek által azonosított, és a még nem felismert kihívásokat, problémákat, amelyek a magyarországi közösségi alapítványok működését, jövőjének alakulását meghatározzák. Úgy gondolom, hogy a kihívások fókuszba helyezése és vizsgálata hozzájárulhat a hazai közösségi alapítványok fejlődéséhez. Az általam azonosított kihívások kapcsán interjút készítettem Scsurszki Tamással, aki a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány kuratóriumának elnöke és az FKA alapítója, kuratóriumi tagja.

Dolgozatom bevezetőjében a függetlenség, a pénzügyi stabilitás és a transzparencia kérdését neveztem meg, mint a hazai civil szervezetek előtt álló legnagyobb kihívások. Feltételezésem az volt, hogy a közösségi alapítványi modell megoldást kínálhat ezekre a kihívásokra, azonban kutatásom során azt tapasztaltam, hogy bár valóban segítheti a civil szektort ezen szervezetek tevékenysége, mégis hasonló kihívásokkal kell szembenéznie a közösségi alapítványoknak is.

Scsurszki Tamás egy interjúban a hazai közösségi alapítványok fő kihívásaiként azonosította a kormány civilellene retorikáját, amely törvények által stigmatizálja a külföldről támogatott nemkormányzati szervezeteket, valamint, hogy a magyarországi gazdasági fejlődése látott már jobb éveket, és kihívásnak tartja, hogy a társadalmi különbségek jelentős növekedését is. Összességében úgy látja, hogy a magyarországi közösségi alapítványoknak meg kell küzdeniük a közösség bizalmáért (Scsurszki 2017: 38).

2.3.1 Pénzügyi stabilitás

A szervezetek képviselőivel készített interjúim alapján, a szervezetek által azonosított legnagyobb kihívás a közösségi alapítványok pénzügyi stabilitásának megteremtése, ezen belül is a működési költségek biztosítása. Ez a kihívást Scsurszki Tamás (2007a) is azonosítja közösségi alapítványokról szóló írásában:

„Hogyan fedezzék a működési költségeiket a közösségi alapítványok? A helyben szerzett források növekedésével párhuzamosan növekednek a közösségi alapítványok működési költségei is. Ezeket viszont csak nagyon kevés adományozó támogatja, ami a közösségi alapítványok munkájának volumenét és színvonalát veszélyezteti.”

(Scsurszki 2007a: 131).

Jelenleg az alapítványok működésüket a KözösALAPON program támogatásából, helyi adományokból és külföldi, kifejezetten közösségi alapítványoknak szóló pályázatok révén

biztosítják. A szervezetek számára nehézséget jelent azon adományozó kör kiépítése, akik célzottan a szervezet működését kívánják finanszírozni, s nem csak eseti, hanem rendszeres, ezáltal biztos működést garantáló támogatást tudnak nyújtani. Ennek érdekében törekszenek az önkéntesek bevonására, a pro bono felajánlások igénybevételére, a céges- és magánadományozók megszólítására is. Az a tény, hogy a szervezetek jelentős anyagi és szakmai támogatást kapnak a KözösALAPON programon keresztül, felveti annak a kérdését, hogy a szervezetek függő viszonyban vannak az országos programmal. Scsaurszki Tamás úgy véli, a szervezetek KözösALAPON programtól való függése csak az alapítványok első pár évében meghatározó. Az induláskor a szerveződő csoportoknak jellemzően szükségük van arra a pénzügyi, szakmai, morális támogatásra és tudásra, amelyet a KözösALAPON biztosít. Azonban ez az évek során, a szervezet fejlődésével és növekedésével párhuzamosan egyre csökken. Erre plasztikus példa az FKA 2017-es éve, amely során hozzávetőlegesen 28,3 millió bevétele volt az alapítványnak, amelyből 1,1 millió forint származott a KözösALAPON program támogatásából, míg a szervezet működési költségei körülbelül 7,5 millió forintot tettek ki (Scsaurszki interjú). Scsaurszki úgy véli, a PKA és a Térerő fejlődése, pont az országos program támogatásának köszönhetően, gyorsabb lesz, mint az FKA fejlődése, és helyi adományozóik révén képesek lesznek megteremteni a pénzügyi stabilitásukhoz szükséges összeget. Scsaurszki is alátámasztja azt, amit a szervezetek képviselőivel vallanak, mely szerint könnyebb konkrét ügyekre gyűjteni, mint a szervezet működésének biztosítására. Meglátása szerint ez összekapcsolódik azzal a gondolkodással, amely a civil szervezeteket övezi az elmúlt 20-25 évben. Ez a hibás narratíva különválasztja azokat a költségeket, amelyek közvetlenül hatnak a civil szervezetek tevékenységére, és amelyek csak közvetetten. Az adományozók elképzelése szerint a közvetett költségek csökkentésével hatékonyabbá tehető a szervezet működése, hiszen azonos feladatot tudnak ellátni kevesebb pénzből. Scsaurszki fontosnak tartja, hogy a szervezetek jó minőségű munkaerőt alkalmazzanak, akik számára jó minőségű munkakörnyezetet képesek teremteni. A Magyar Adományozói Fórum (2012) jelentéséből kiderül, hogy a vállalatok és a civil szervezetek közötti együttműködések között gyakoriak az egyszeri, rövid távú adományok (MAF 2012: 7). A jelentés szerint a vállalatoknak érdekük, hogy a projektközpontú támogatáson túl hozzájáruljanak a civil szervezetek működési költségeihez is:

„Ugyanakkor a vállalatoknak érdemes lenne azon is elgondolkodnia, hogy a konkrét projektek, programok megvalósítása mellett nonprofit partnereik fenntarthatóságát is elősegítsék,

hozzájárulva a működési költségekhez és segítve a kapacitásbővítést, fejlesztést, mivel színvonalas és megbízható, azaz „profi” teljesítmény csak azoktól a partnerektől várható el, ahol ezek az alapok is biztosítottak.”

(MAF 2012: 8).

Azok az alapítványok, amelyek nem rendelkeznek jelentős alaptőkével, három forrásból teremtik meg a működési költségeket: (1) pályázatokon keresztül, amelyek egy adott projekt működéssel kapcsolatos költségeire is biztosítanak támogatást, ez esetben a szervezetek a projekt működési költségeire adott támogatásból olyan működési kiadásokat is fedez, amelyek nem köthetők szorosan az adott projekthez. (2) A helyben, helyi ügyekre gyűjtött adományok bizonyos százalékát a közösségi alapítványok működési költségeire különítik el, (3) kimondottan működési költségre gyűjtenek támogatást (Scsaurszki Interjú). A KözösALAPON támogatása értékes támogatás az alapítványok számára, mivel szabad felhasználású támogatás, ezért a közösségi alapítványok azon a területen tudják felhasználni, ahol leginkább szükséges szervezetük számára. Fontosnak tartom, hogy a közösségi alapítványok olyan stratégiát alakítsanak ki, amely több forrásból biztosítja egzisztenciájukat. Egyszerre kell építeniük a kis- és nagyadományozókra, a céges és magányszemélyek által felajánlott adományokra, az esetleges pályázati forrásokra. Amennyiben sikerül kiépíteniük egy biztos támogatói kört, akik rendszeres pénzbeli és természetbeni adományaikkal támogatják a szervezetet, biztosabb egzisztenciát tudnak teremteni maguknak, mint az állami, EU-s és egyéb pályázatoktól való függés esetén. Ehhez azonban szükséges, hogy működésük átlátható, transzparens legyen, hiszen az adományozói bizalom megszerzése, a szervezet hitelessége erre épül.

2.3.2 Transzparencia és hitelesség

A hazai közösségi alapítványok törekednek a transzparens működésre, de meglátásom szerint nem tulajdonítanak az átláthatóságnak elég nagy jelentőséget. A Magyar Adományozó fórum 2012-es, vállalatok és civil szervezetek együttműködését vizsgáló jelentése szerint a bizalom, az átláthatóság és az információk hozzáférhetősége gátolhatja a vállalatokat abban, hogy együttműködjenek civil szervezetekkel, mivel úgy vélekednek, nem elég transzparens a szervezetek (MAF 2012). Meglátásom szerint, az alapítványok érdeke, hogy minél több embert érjenek el az általuk képviselni kívánt közösségből, akár mint támogatott, akár, mint adományozó. Mindkét esetben szükséges, hogy a szervezetek tevékenységéről minőségi információkkal szolgáljon, amelyeket átlátható formában ad át a célközönségének. Ehhez

szükségesek olyan online (honlap, közösségi média felületek, blog, rádió, videó csatorna stb.) és offline (kiadványok, szórólapok, konferenciák stb.) felületek, amelyek részben, vagy egészben mindegyik megszólítani kívánt közösség számára elérhető és érthető. A szervezeteknek tudatosabban, egységesen professzionálisan kellene kezelnie ezeket a felületeket. Az FKA jelentése, kiadványai, a Térerő konferenciája, videó anyagai, a PKA vizuális megjelenése pozitív megvalósulásai a kommunikációs csatornák kezelésének, amely rámutat arra, hogy a szervezetek sokat tudnak tanulni egymástól. A kritikus pont a honlap, amely semelyik szervezet esetében sem tükrözi azt a profizmust, amely a szervezetek tevékenységére jellemző. A szervezetek alapidokumentumai, pénzügyi beszámolóit mellett általánosan hiányzik az interakció lehetőségét megteremtő funkciók (kérdőívek, szavazások, komment lehetőség, megosztás lehetősége stb.). A transzparens működés a civilelles kormányzati diskurzus miatt is elengedhetetlenül fontos.

2.3.3 Civilelles diskurzus és hiteltelenítés

Az egész civil szektorra néző kihívást jelent a civil szervezetek lejáratására és ellehetetlenítésére irányuló kormányzati törekvés. A kormány befolyása alatt lévő média és annak kiszolgáltatott önkormányzatok, a civil szervezeteket hiteltelenítő kommunikációs kampányok és nemzeti konzultáció által a magyarországi civil szervezetek megfélemlítése, lejáratása, rombolása zajlik. Súlyos következményei lesznek a civil szektor számára ennek a folyamatnak, sőt, már a közösségi alapítványok vonatkozásában is érzékelhető. A szervezeteket támogató országos programot elindító Gyökerek és Szárnyak Alapítvány külföldről támogatott szervezet, amelyet a közeljövőben akár be is tilthat a 2/3-dal felhatalmazott kormány. A közösségi alapítványok betiltása kevésbé valószínű, azonban ezt sem zárhatjuk ki teljes bizonyossággal, hiszen az alulról jövő kezdeményezéseket ösztönző, a közösség aktivizálását elősegítő közösségi alapítványok, amelyek alapvetően a demokrácia alapértékeit hangoztatják, ezáltal ellentétes értékeket képviselnek, mint a jelenlegi kormány. Bár a szervezetek (kényesen) ügyelnek arra, hogy politikailag semlegesek legyenek, s védjék szervezetüket, nem tudnak teljes mértékben függetlenedni a jelenlegi közállapotoktól. Bár függetlenek az állami és önkormányzati szervektől, mégis erősen ki vannak szolgáltatva nekik. Tartanak attól, hogy nem kapnak közterületi engedélyt, ha állást foglalnak bizonyos átpolitizált kérdésekben, vagy hogy nem kapnak irodahelyiséget. Aggodalmuk nem alaptalan. Munkájukat nagyban nehezíti, hogy a kormány befolyása alatt álló médiában nehezebben, vagy egyáltalán

nem jelenhet meg tevékenységük. Céges adományoktól esnek el, mert a vállalkozók féltik a cég érdekeit. Magánadományozókat veszítenek el, mert azok elhiszik, hogy a civil szervezetek ártanak a társadalomnak. Azonban az alapítványok legalapvetőbb jellegzetességéből adódóan erősen kötődik működésének területéhez. Minél több kisadományozót, önkéntest tudnak a közösségi alapítványok maguk mellé állítani, akik részt vesznek az alapítvány eseményein, értesülnek a támogatott programokról, saját bőrükön tapasztalják meg a szervezet munkájának eredményességét, annál biztosabb, hogy a civilelles kampány nem tudja hitelteleníteni a közösségi alapítványokat. Emellett fontos, hogy az alapítványok következetesen kiálljanak az általuk fontosnak tartott, támogatott ügyek és civil kezdeményezések, szervezetek mellett. Ezt a hitelességet erősítheti az is, ha egyre több közösségi alapítvány jön létre Magyarországon, akik kölcsönösen erősítik, népszerűsítik és segítik egymást és az általuk fontosnak tartott, közösségi ügyeket.

2.3.4 A növekedési kényszer dilemmája

Kihívásnak tartom még a szervezetek növekedését is. Az FKA működése kapcsán tapasztalok egyfajta növekedési kényszert, amely hosszú távon ahhoz vezethet, hogy a szervezet eltávolodik az általa képviselt közösségtől, kezdeményezésektől. Azáltal, hogy a szervezet egyre több projektet támogat, egyre több támogatásra van szüksége, amely előteremtése egyre több munkával jár. Ebből adódóan többet kell költeniük működési költségekre, bérekre. A több munkaerő, megnövekedett kapacitás azonban generálja, hogy több pénzt tudnak gyűjteni, amelyből több támogatást tudnak osztani. Nehéz megtalálni azt a kiegyensúlyozott állapotot, ahol a munkatársak száma, az elvégzett munka, a kurátorok kapacitása és a szétesztható adományok mennyisége azonos szinten van. Emellett Barna Erika elmondása szerint az FKA számára kihívást fog jelenteni, hogy a fizetett munkatársak és a kuratórium tagja jól tudjanak együttműködni. A cél, hogy egymás munkáját kiegészítve, egymást kölcsönösen tisztelve tudjanak közösen dolgozni Ferencváros érdekében.

2.3.5 A kurátorok kapacitása

Kihívást jelent több kurátor számára, hogy időt szakítson a közösségi alapítványra. Sok terv azért nem valósult még meg a 2016-ban bejegyzett közösségi alapítványoknál, mert nincs rá kapacitása a kuratóriumnak. Scsuarszki Tamás úgy véli, az önkéntesség gesztusára időt kell szakítani a ma emberének, különösen, ha elvállalta a kurátorok felelősségteljes feladatát. Véleményem szerint, amennyiben bizonyos kurátoroknak hosszú távon nincs kapacitása az

alapítvánnyal kapcsolatos feladatai ellátására, vagy már nem tudja olyan intenzitással részt venni, mint szeretne, elveszett a kezdeti lendület, fontos, hogy új kurátorok személyében új impulzusok, ötletek, szemléletmód jelenjen meg a közösségi alapítványokban. Én ebben a folyton változó, kíváncsi, nyitott hozzáállásban látom a közösségi alapítványok működésének kulcsát.

Összegzés

Dolgozatomban átfogóan vizsgálatam a Magyarországon működő közösségi alapítványokat. Hipotézisem az volt, hogy a közösségi alapítványi modell hozzájárulhat a hazai civil társadalom megerősítéséhez, az állami szektortól való függésének enyhítéséhez, amely egyúttal stabilabb pénzügyi körülményeket is biztosíthat a civil szervezeteknek.

Ismertettem a filantrópia és az adományozás kultúrájának hagyományait és aktuális helyzetét. Definiáltam a közösségi alapítvány fogalmát, és ismertettem fejlődésének nemzetközi és hazai történetét. A közösségi alapítványok hazai országos támogatószervezetének iránymutatása, és saját fókuszaim alapján megvizsgáltam azt a négy, magyarországi közösségi alapítványt, amely a KözösALAPON program támogatásában részesült. Vizsgálatom kiterjedt a szervezetek működésének és vezető szervének, adománygyűjtő, támogatóosztó és közösségépítő tevékenységének vizsgálatára, valamint a nyilvánossággal, az állami és forprofit szektorral való kapcsolatára, a transzparencia és az autonóm működés megvalósulásának kérdését fókuszba helyezve.

Vizsgálatom eredményeként megállapítható, hogy a közösségi alapítványok nemzetközi és hazai sajátosságainak leginkább a Ferencvárosi Közösségi Alapítvány, a Pécsi Közösségi Alapítvány és a miskolci Térerő – Közösségi Alapítvány a Városunkért felel meg, míg a Dunakanyar Közösségi Alapítvány több aspektusban is kérdésesen nevezhető közösségi alapítványnak. Az általam vizsgált szervezetek a ferencvárosi alapítványt leszámítva 2016-ban alapított, fiatal szervezetek, így számos olyan kihívással kell szembenézniük, amelyek az FKA számára már nem, vagy csak részben jelentenek kihívást, s amelyek nem feltétlenül a közösségi alapítványi forma, hanem a szervezet életkorából adódnak.

Kutatásom rávilágított, hogy bár a közösségi alapítványi forma hozzájárulhat a hazai civil szféra pénzügyi stabilitásának és függetlenségének elősegítéséhez, még nem olyan kiterjedt, széles körben ismert mozgalom hazánkban, amely kellő társadalmi támogatottsággal rendelkezne ahhoz, hogy tevőlegesen segítse ezen nemes és szükséges célokat. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy ezen folyamatot jelentősen korlátozza a kormányzat civilelles diskurzusa, és gyűlöletkampánya, amely beláthatatlan következményekkel járhat mind a civil szervezetek, az adományozói kultúra, mind a magyar társadalom fejlődése szempontjából.

A közösségi alapítványok meglátásom szerint a jövőben, a mozgalom kiterjedésével egyre fontosabb szereplőivé válhatnak a helyi közösségek fejlesztésének, aktivizálásának. Három tevékenységük révén a szervezetek hozzájárulnak a helyi civil társadalom és az adományozás kultúrájának fejlődéséhez, a demokratikus alapelvek terjesztéséhez azáltal, hogy segítik az alulról jövő, helyi kezdeményezéseket, hidat képeznek a nonprofit és a forprofit szektor között, emellett függőség nélküli együttműködésre törekednek az állami szektorral. A magyarországi közösségi alapítványok mozgalma előtt kihívásokkal teli út áll, amelyet érdemes lesz nyomon követni, s későbbi kutatások tárgyává tenni.

Mellékletek

1. számú melléklet: Interjúkérdések

1. kérdés: *Mi jellemzi a szervezet vezető szervének működését, összetételét?*

Ezen belül az alábbiakra voltam kíváncsi: Mi a neve a szervezet vezető szervének, hány főből áll, milyen pozíciók vannak benne? Milyen a vezető szerv összetétele (kor, nem, társadalmi státusz, foglalkozás stb.)? Hogyan működik a szervezet? Hogyan zajlik a döntéshozatal? Milyen hatással van a kuratórium munkájára, hogy önkéntesen látják el feladatukat a tagok?

2. kérdés: *Mi jellemzi a szervezet és a nyilvánosság kapcsolatát?*

Ezen belül az alábbiakra voltam kíváncsi: Milyen platformokat, csatornákat használ a szervezet az információk kommunikálására? Teremt-e lehetőséget a helyi közösség tagjai közötti párbeszédre? Teremt-e lehetőséget a szervezet a munkájával kapcsolatos visszajelzésekre? Mennyire működik transzparensen a szervezet? Törekszik-e az eddig passzív helyi szereplők aktivizálására, bevonására?

3. kérdés: *Mi jellemzi a szervezet adománygyűjtő tevékenységét?*

Ezen belül az alábbiakra voltam kíváncsi: Milyen adománygyűjtő módszereket alkalmaz a szervezet? Általánosan hogyan szólítja meg az adományozóit? Rendelkezik-e olyan szabállyal, amely az adományelfogadást és a támogatásosztást szabályozza? Az adományozóknak van igényük arra, hogy értesüljenek az általuk felhasznált adományok felhasználásáról? Rendelkezik-e adományozói adatbázissal? 2017-es év adományozással kapcsolatos adatai (adományozók száma, adományok összesen, átlagos adomány, cégek és magánszemélyek aránya, legnagyobb adomány stb.)

4. kérdés: *Mi jellemzi a szervezet támogatásosztó tevékenységét?*

Ezen belül az alábbiakra voltam kíváncsi: Milyen rendszerben (forma, ritmus, szempont) működik a támogatásosztás? Létrehoztak-e alapokat, és ha igen, milyen elv alapján és milyeneket, milyen összeggel, tartozik-e működési leírás hozzá, vagy szokás? Hogyan azonosítják, veszik észre, hallják, látják meg a fontos helyi ügyeket? Hogyan dől el, hogy melyikkel foglalkozik az alapítvány, melyikkel nem? Ki vesz részt ebben a döntési folyamatban? Milyen típusú ügyeket támogattak eddig? Hogyan értékeli az alapítvány összekötő szerepét a felkarolt ügyek, adományok és adományozottak vonatkozásában?

Létezik ez a szerep? Ha nem, milyen szerepet adna a közösségi alapítványnak ebben a folyamatban?

5. kérdés: *Mi jellemzi a szervezet lokális, közösségépítő tevékenységét?*

Ezen belül az alábbiakra voltam kíváncsi: Hogyan jelölik ki az alapítvány tevékenységének lokális határait? Mely projektet számítanak még [pécsieknek], és melyek nem? Mennyire tartják fontosnak a közösség építést? Miért? Miért fontos ezzel foglalkoznia az alapítványnak? Milyen közösségépítő tevékenységet végez a szervezet, milyen módszereket alkalmaz? Mit vár tőle?

6. kérdés: *Hogyan valósul meg párhuzamosan a szervezet működésében az autonómia és az együttműködés?*

Ezen belül az alábbiakra voltam kíváncsi: Mekkora befolyással vannak az adományozók az alapítvány működésére? Milyen módon működnek együtt a helyi önkormányzattal/cégekkel? Az ügyek felkarolása, tematizálása kapcsán állást foglalnak politikailag? Az alapítvány munkája által megvalósul a három szektor közötti együttműködés? Mit gondolnak a három szektor közötti együttműködésről? Miért? Miben egyedi az alapítvány a többi magyarországi közösségi alapítvány viszonylatában?

7. kérdés: *Milyen kihívásokkal kell szembenéznie a szervezetnek?*

2. számú melléklet: Interjúalanyok

Bodnár Erika (kurátor), **Képes Norbert Péter** (kuratórium elnöke), **Kiss Krisztina** (kurátor, alapítói jogokkal megbízott személy). Térerő – Közösségi Alapítvány a Városunkért kuratóriumának tagjai. Skype interjú. 2018. március 29.

Csepregi Tamás, Iglói Nagy Tibor. Dunakanyar Szolgálat Közösségi Alapítvány alapítója és a kuratórium elnöke. Személyes interjú. Budapest, 2018. március 23.

Gál Sándor. Életminőség Alapítvány kuratóriumi tagja. Email interjú. 2018. április 13.

Jordán Péter. Ferencvárosi Közösségi Alapítvány kuratóriumának elnöke. Személyes interjú. Budapest, 2018. március 26.

Parag Csilla. Pécsi Közösségi Alapítvány igazgatója. Skype interjú. 2018. március 27.

Peták Péter. Pécsi Közösségi Alapítvány kuratóriumának elnöke. Skype interjú. 2018. március 27.

Scsaurszki Tamás. Gyökerek és Szárnyak Alapítvány kuratóriumának elnöke, a Ferencvárosi Közösségi Alapítvány alapítója és kuratóriumi tagja. Személyes interjú. Budapest, 2018. április 10.

Velencei Ágnes. Ferencvárosi Közösségi Alapítvány tiszteletbeli kurátora. Személyes interjú. Budapest, 2018. március 29.

3. számú melléklet: Interjú az Életminőség Alapítványról Gál Sándor kuratóriumi taggal
Gál Sándor engedélyével változtatások nélkül közlöm válaszait az általam emailben feltett kérdésekre:

Bevezetésként: az alapítvány két éve az átalakulás időszakát éli. Klasszikus közösségi alapítványi tevékenysége hiányos, viszont az egri civil összefogás pótol néhány fontos elemet. Remélem, hogy ennek ellenére használható információkat tudtam adni:

1. kérdés: Mi jellemzi a szervezet vezető szervének működését, összetételét?

A vezető szervezet neve elnökség: 2 fős, elnök és alelnök. Mindkét személy férfi és nyugdíjas, közlekedési mérnök, népművelő – A döntéshozatal előre nem ütemezett, aktuális kérdésekről, személyes megbeszéléssel döntenek. A kuratórium a jelenlegi szakaszban passzív, nincs saját program, amiről döntenet kellene.

2. kérdés: Mi jellemzi a szervezet és a nyilvánosság kapcsolatát?

Egy internetes portált használunk: az egri civil kaput. Ez kapcsolatot teremt az egri civil összefogás (Eger Váris Civil Fórum) szervezeteivel való interaktív kommunikációra. A fórum választott testületének az Egri Civil Kerekasztalnak, két városrészi civil összefogásnak (Felnémet, Felsőváros) a munkáját jelentős mértékben segíti az alapítvány, így ismertsége ebben a körben biztosított. Támogatott programjaink az utóbbi két évben ezt célozták.

3. kérdés: Mi jellemzi a szervezet adománygyűjtő tevékenységét?

Az alapítvány az utóbbi két évben az átalakulás szakaszában adománygyűjtő tevékenységet nem folytatott. Befogadó szerepben pályázott a helyi civil alapra a nem jogi személyiségű civil közösségek programjait segítő.

4. kérdés: Mi jellemzi a szervezet támogatásosztó tevékenységét?

Előzőekből következően jelenleg támogatásosztó tevékenységet nem folytatunk. Azokat a programokat fogadjuk be és szerzünk pályázati támogatást megvalósításukhoz, amelyek nélkülünk nem valósulnának meg, illetve azokat, amelyek az egri hálózat fejlődését szolgálják.

5. kérdés: Mi jellemzi a szervezet lokális, közösségépítő tevékenységét?

Az alapítvány tevékenységének elsődleges területe Eger, másodsorban Heves megye kistérségei közül azok, amelyekben fennmaradt valamilyen formában a koordináció a civil

összefogásban. Ilyen terület a megyében Eger, Gyöngyös, valamint Füzesabony térsége. A közösségfejlesztés célja ezen területeken együttműködésre kész szervezetei vezetőik elérése, információcsere és módszertani felkészítése (Megyei Civil Expo és civil konferencia, Egri Párbeszéd), illetve szektortudatot erősítő programokon való részvételük biztosítása. Tapasztalat, hogy a közösségfejlesztés napjainkban a civil szervezetek körében stratégiai kérdés. Újra kell szervezni a kistérségeken (járásokon) belüli civil párbeszédet, jó gyakorlatot kell népszerűsíteni a civil-önkormányzati partnerségben és az érdekképviselő tapasztalatait meg kell osztani velük. Ezt várjuk el programjaink által.

6. kérdés: Hogyan valósul meg párhuzamosan a szervezet működésében az autonómia és az együttműködés?

Legnagyobb feladat az önkormányzat bevonása az alapítványba. Jelenleg az Egri Civil Alap tölti be részben a közösségi alapítványi bizonyos funkcióit. Az alapot az önkormányzat hozta létre civil kezdeményezésre és a progampályázatok elbírálását választott civil testület Civil Alap Bíráló Bizottság végzi (benne alapítványunk képviselője), amely stabil, demokratikus alapelvek mentén működik. Ebben a tekintetben az alapítványunk átalakulási időszakát ez teszi indokolttá és hitelessé. A civil alap pályázati céljait a civil testületek határozzák meg. Elsődlegességet élveznek a hálózati jellegű (több szervezet együttműködésével), valamint a vállalkozók bevonásával megvalósuló pályázati programok. Egerben három területen stabil a háromszektorú partnerség: Felsővárosi, Felnémeti városrészek civil összefogásainak programjaiban, valamint az Egri Civil Kerekasztal programjaiban (Eger Civil Ünnepe, Mobilitási hét, Föld Napja, Barokk Futóparádé), illetve a hálózat közfeladatellátó tevékenységének eseményeiben. A háromszektorú együttműködés legkisebb modelljeit is terjeszteni, népszerűsíteni kell. Ez ad realitást a vállalatok, vállalkozások társadalmi felelősségvállalásának a polgárok körében. Az egri civil fórum helyi kitüntetéssel ismeri el a vállalkozók együttműködő partnerként való részvételét.

7. kérdés: Milyen kihívásokkal kell szembenéznie a szervezetnek?

Az Életminőségért Alapítvány sikeres átalakulása, vagy a civil alap szervezetének „közösségi alapítvánnyá” fejlesztése.

4. számú melléklet: A magyarországi közösségi alapítványok alapinformációi

I. Dunakanyar Szolgálat Közösségi Alapítvány

Logó:

1. kép: DSZKA logó, Forrás: dunakanyarszolgalat.hu

Működési terület: Dunakanyar, mint jól körülhatárolható földrajzi egység jobb parti települései: Szentendre, Leányfalu, Tahitótfalu, Kisoroszi, Visegrád, Pócsmegyer, Budakalász, Pomáz, Szigetmonostor, Pilisszentkereszt, Csobánka, Pilisszentlászló, Dunabogdány

Működési terület lakónépességének száma a KSH (2017): 80 229 fő

Bejegyzés éve: 2016.

Alapító: Csepregi Tamás

Kuratórium elnöke: Iglói Nagy Tibor

Kuratórium tagok száma: 3 fő

Fizetett munkatársak száma: 0 fő

Honlap cím: dunakanyarszolgalat.hu

Facebook oldal: -

Youtube csatorna: https://www.youtube.com/channel/UC3M7RCqsydC_ZPwRzq97Iig

II. Ferencvárosi Közösségi Alapítvány

Logó:

2. kép: FKA logó, forrás: www.demeterhaz.hu/tamogatoink/

Működési terület: Budapest, 9. kerület, Ferencváros

Működési terület lakónépességének száma a KSH (2017): 59 483 fő

Bejegyzés éve: 2011.

Alapító: Scsaurszki Tamás

Kuratórium elnöke: Jordán Péter

Kuratórium tagok száma: 8 fő

Fizetett munkatársak száma: 4 fő, amelyből 1 fő dolgozik napi 8 órában az alapítványnak

Honlap cím: ferencvarosi.kozossegialapitvany.hu/

Facebook oldal: www.facebook.com/ferencvarosikozossegialapitvany/

Youtube csatorna: www.youtube.com/channel/UC0cnOf-SIK0C9juca8SQbLg

III. Pécsi Közösségi Alapítvány

Logó:

3. kép: PKA logó, forrás: eklektablog.wordpress.com/2017/11/05/nyertunk/

Működési terület: Pécs

Működési terület lakónépességének száma a KSH (2017): 144 675 fő

Bejegyzés éve: 2016.

Alapító: Dr. Tistyán László

Kuratórium elnöke: Peták Péter

Kuratórium tagok száma: 8 fő, az alapító okirat még nem került módosításra, abban 9 fő szerepel

Fizetett munkatársak száma: 1 fő, részmunkaidős

Honlap cím: pecsikozossegialapitvany.hu/

Facebook oldal: www.facebook.com/pecsi.kozossegi.alapitvany/

Youtube csatorna: www.youtube.com/channel/UCTNbu82B2aYsodB-iQjq4pg

IV. Térerő – Közösségi Alapítvány a Városunkért

Logó:

4. kép: Térerő logó, forrás: www.facebook.com/tererokozossegialapitvany/

Működési terület: Miskolc

Működési terület lakónépességének száma a KSH (2017): 144 675 fő

Bejegyzés éve: 2016.

Alapító: Dr. Szabó-Tóth Kinga Dóra

Alapítói jogokkal megbízott személy: Kiss Krisztina

Kuratórium elnöke: Képes Norbert Péter

Kuratórium tagok száma: 10 fő, az alapító okirat még nem került módosításra, így abban 11 fő szerepel

Fizetett munkatársak száma: 0 fő

Honlap cím: tererokozossegialapitvany.blogspot.hu/

Facebook oldal: www.facebook.com/tererokozossegialapitvany/

Youtube csatorna: www.youtube.com/channel/UCR_ihCVreXzZaM2081nzDIA

Felhasznált irodalom

- ANDRÁS István – RAJCSÁNYI-MOLNÁR Mónika** (2014): Profit és filantrópia. A CSR eszmetörténeti kérdései. *Civil Szemle*, 2., (39.), 5-24. Forrás: <http://www.civilszemle.hu/hu/folyoirat/korabbi-lapszamok-letoltese> (Letöltve: 2018.03.18.)
- BAKOS Ferenc** (1978, szerk.): *Idegen szavak és kifejezések szótára*. Budapest: Akadémia Kiadó
- BARDÓCZ Iván – BENEDEK Gabriella – KOMÁROMI Mátyás – KOVÁCS Edit – SCSAURSZKI Tamás** (2015): Tájélot – alapdokumentumunk a hazai közösségi alapítványokról. Forrás: http://kozosalapon.hu/files/tajolo_ismerteto.pdf (Letöltve: 2017. 11. 25.)
- BARNA Erika** (2015): *A Ferencvárosi Közösségi Alapítvány hároméves jelentés 2012–2014*. Budapest: Ferencvárosi Közösségi Alapítvány Forrás: https://www.dropbox.com/sh/oecgsoyidedyxp0/AAD6xKq9-6ZJZgR55YZ8uYiya?dl=0&preview=FKA_HAROMEVES+JELENTES_2015.pdf (Letöltve: 2018.04.02.)
- BENEDEK Gabriella – KOVÁCS Edit – SCSAURSZKI Tamás** (2009): Helyben – közösen. A közösségi alapítványok Forrás: <http://kozosalapon.hu/files/brossura2.pdf> (Letöltve: 2018.03.04.)
- BENEDEK Gabriella – KOVÁCS Edit – SCSAURSZKI Tamás** (2012): Közösségi alapítványok Magyarországon – a Ferencvárosban és azon túl. *Civil Szemle*, 9., (2.), 43–61. Forrás: <http://www.civilszemle.hu/hu/folyoirat/korabbi-lapszamok-letoltese> (Letöltve: 2018.03.17.)
- bíroság.hu.** (2017). Forrás: <http://birosag.hu/allampolgaroknak/civil-szervezetek/civil-szervezetek-nevjegyzeke-kereses> (Letöltve: 2018.04.01.)
- Civil Szervezetek Névjegyzeke.** Forrás: <http://birosag.hu/allampolgaroknak/civil-szervezetek/civil-szervezetek-nevjegyzeke-kereses> (Letöltve: 2018.04.01)
- communityfoundationatlas.org.** Forrás: <http://communityfoundationatlas.org/facts/#regional-variations> (Letöltve: 2018.03.12.)
- Dunakanyar Szolgálat Közösségi Alapítvány alapító okirata.** (2016).
- Dunakanyar Szolgálat Közösségi Alapítvány honlapja.** Forrás: dunakanyarszolgalat.hu/
- Dunakanyar Szolgálat Közösségi Alapítvány YouTube csatornája.** Forrás: www.youtube.com/channel/UC3M7RCqsydC_ZPwRzq97lig
- FEURT, Suzanne L.** (1997): Közösségi alapítványok. *Parola*, 7., (2-3.), 34-35. Forrás: http://www.kka.hu/_Kozossegi_Adattar/parolaar.nsf/nyomtat/A449F9BBCA58A3C3C12568860006D2F4?OpenDocument (Letöltve: 2018.03.13.)
- Ferencvárosi Közösségi Alapítvány alapító okirata.** (2014).
- Ferencvárosi Közösségi Alapítvány honlapja.** Forrás: ferencvarosi.kozossegialapitvany.hu/
- Ferencvárosi Közösségi Alapítvány YouTube csatornája.** Forrás: www.youtube.com/channel/UC0cnOf-SIK0C9juca8SQbLg
- Ferencvárosi Közösségi Alapítvány Facebook oldala.** Forrás: www.facebook.com/ferencvarosikozossegialapitvany/

jougyekert.hu. Forrás:

http://www.jougyekert.hu/hu/altalanos_ismerteto.html#.WszrVpdLfIU (Letöltve: 2018.04.08.)

KÁKAI László (2013). *A civil szervezetek nemzetgazdasági szerepe, társadalmi hasznosság, önkéntesség.* Budapest: Emberi Erőforrások Minisztériuma, Kézirat. Forrás:

<http://www.civil.info.hu/documents/10179/992355e8-961b-4ec9-8d13-bdeb6daf5529> (Letöltve: 2018.03.25.)

KNIGHT, Barry (2017): Community foundations in Europe. In Anja Böllhoff, Judith Engelke, Burkhard Küstermann, Anke Pätsch (szerk.): *Building Bridges for Local Good* Berlin: European Community Foundation Initiative, 14-19. Forrás:

http://www.globalfundcommunityfoundations.org/information-bank/European_Guide_2017_online.pdf (Letöltve: 2018.03.14.)

KOVÁCS Edit (2017): *Hol vannak és mivel hősködnek korunk Demeter Gáborjai? – Gondolatok a fejlesztő munkáról és az újítások bevezetéséről a közösségi alapítványok hazai története kapcsán.* *Civil Szemle*, 14., (1.), 22-37. Kézirat.

Központi Statisztikai Hivatal (2017): *Magyarország közigazgatási helynévkönyve, 2017. január 1. (magyar és angol nyelven).* Budapest: Központi Statisztikai Hivatal Forrás:

https://www.ksh.hu/docs/hun/hnk/hnk_2017.pdf (Letöltve: 2018. 04. 08.)

Központi Statisztikai Hivatal (2016): A nonprofit szervezetek adományozási jellemzői. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal Forrás:

https://www.nonprofit.hu/files/template/1475150539_nonprofitadomanyozas-KSH-2013.pdf (Letöltve: 2018. 04. 11.)

KUTI Éva (1998): *Hívjuk talán nonprofitnak...* Budapest: Nonprofit Kutatócsoport Forrás: <http://mek.oszk.hu/01300/01398/01398.pdf> (Letöltve: 2017.04.05.)

LIGETI György (2007): A társadalmi felelősségvállalásról. *Civil Szemle*, 4., (1.), 5-18. Forrás:

<http://www.civilszemle.hu/hu/folyoirat/korabbi-lapszamok-letoltese> (Letöltve: 2018.03.11.)

Magyar Adományozói Fórum (2012): *Vállalatok és a civil szervezetek együttműködésének hazai gyakorlata 2012 Kutatási jelentés.* Budapest: Magyar Adományozói Fórum Forrás:

<http://www.donorsforum.hu/hu/kutatasok/2017-09-18-09-25-21/vallalatok-es-a-civil-szervezetek-egyuttmukodesenek-hazai-gyakorlata-2012> (Letöltve: 2018.03.29.)

Magyar Adományozói Fórum honlapja. Forrás: www.donorsforum.hu

MILNER, Andrew (2018, szerk.): *The Global Landscape of Philanthropy.* Sao Paulo: Worldwide Initiatives for Grantmaker Support (WINGS) Forrás:

<http://www.globalfundcommunityfoundations.org/information/> (Letöltve: 2018. 03. 17.)

Pécsi Közösségi Alapítvány alapító okirata. (2016).

Pécsi Közösségi Alapítvány honlapja. Forrás: pecsikozossegialapitvany.hu

Pécsi Közösségi Alapítvány YouTube csatornája. Forrás:

www.youtube.com/channel/UCTNbu82B2aYsodB-iQjq4pg

Pécsi Közösségi Alapítvány Facebook oldala. Forrás:

www.facebook.com/pecsi.kozossegi.alapitvany

SEBESTÉNY István (2005): *Civil dilemmák – Kihívások és alternatívák a civil szektorban*. Budapest: Civitalis Egyesület Forrás: <http://www.civitalis.eoldal.hu/cikkek/kiadvanyok.html> (Letöltve: 2018.03.29.)

SCSZAURSZKI Tamás (2007a): Közösségi Alapítványok I. *Civil Szemle*, 4., (1.), 123–136. Forrás: <http://www.civilszemle.hu/hu/folyoirat/korabbi-lapszamok-letoltese> (Letöltve: 2017.03.11.)

SCSZAURSZKI Tamás (2007b): Közösségi Alapítványok II. *Civil Szemle*, 4., (2.), 143–152. Forrás: <http://www.civilszemle.hu/hu/folyoirat/korabbi-lapszamok-letoltese> (Letöltve: 2017.03.11.)

SCSZAURSZKI Tamás (2017c): Interwiev: Tamás Scsaurszki, Roots and Wings Foundation, Hungary. In Anja Böllhoff, Judith Engelke, Burkhard Küstermann, Anke Pätsch (szerk.): *Building Bridges for Local Good* Berlin: European Community Foundation Initiative, 38. Forrás: http://www.globalfundcommunityfoundations.org/information-bank/European_Guide_2017_online.pdf (Letöltve: 2018.03.14.)

SZÚTS Zoltán – JINIL, Yoo (2013): A magyar civil crowdsourcing és a crowdfunding jó gyakorlatai internetes közösségek új szerepben. *Civil Szemle*, 3., (36.), 31–43. Forrás: <http://www.civilszemle.hu/hu/folyoirat/korabbi-lapszamok-letoltese> (Letöltve: 2018.03.20.)

Térerő - Közösségi Alapítvány a Városunkért alapító okirata. (2016).

Térerő - Közösségi Alapítvány a Városunkért honlapja. Forrás: tererokozossegialapitvany.blogspot.hu

Térerő - Közösségi Alapítvány a Városunkért YouTube csatornája. Forrás: www.youtube.com/channel/UCR_ihCVreXzZaM2081nzDIA

Térerő - Közösségi Alapítvány a Városunkért Facebook oldala. Forrás: www.facebook.com/tererokozossegialapitvany/

WINGS (2010): Global Status Report on community foundations. Worldwide Initiatives for Grantmaker Support. Forrás: http://wings-community-foundation-report.com/gsr_2010/gsr_country-profiles/country-profiles.cfm (Letöltve: 2018.03.12.)